

Beati Thome agnatis p̄tinuū in euāgelii sci Joānis.

Quine visionis sublimi-
tate illustrat? Isaias p̄-
pheta dixit: Uidi dñm
sedentē sup solius excel-
sum ⁊ eleuatus: ⁊ plena
erat domus a maiestate
ei: ⁊ ea q̄ sub ipso erāt
replebant templum.

HIERO. sup Isaiā
Quis sit iste dñs qui vi-
det: in euangelista ioan-

ne plenius discimus: qui ait: Hec dicit Isaias qm̄ vidit
gloriā dei: ⁊ locutus est de eo: haud dubius quoniam christus
significet.

GLO. Unde ex verbis istis materia huius
euangelij quod f̄m ioannem describit: designat ex euan-
gelica historia. quia enim natiuitatem saluatoris f̄m car-
nem vel matheus vel lucas descriperant: reticuit hic io-
annes: ⁊ a theologia atq; ab ipsa eius diuinitate sumit ex-
ordium que pars sine dubio ipsi velut eximio p̄ sp̄m sc̄m re-
seruata est.

ALCVIN. Unde cum omnibus diuine
scripture paginis euangelij excellat: quia qd̄ lex ⁊ p̄phe-
te futurū p̄dixerunt hoc completū dicit euangelij. Inter
ipsos aut euangeliorū scriptores ioannes eminet in olui-
norum mysteriorum profunditate: qui a tempore domi-
nice ascensionis per annos. lxxv. verbum dei absq; admi-
niculo scribendi vsq; ad vltima domiciani tempora p̄e-
dicauit: sed post occasionē domiciani cum nerua p̄mittere
te, de exilio redisset ephesum: cōpulsus ab episcopis asie
de coeterna patri diuinitate christi scripsit aduersus he-
reticos: q̄ xpm̄ ante mariā fuisse negabant. vnde merito i
figura quattuor animalium volanti cōparat: que volat
altius cunctis auiibus: ⁊ solis radios irruerberat aspi-
cit luminib⁹. AVG. sup io. Trāscendit enī ioānes oīa
cacumina terrarū: trāscēdit oēs cāpos aeris: trāscen-
dit oēs altitudines siderū: trāscēdit oēs choros ⁊ legio-
nes angelorū: nisi enī trāscēderet ista oīa que creata sunt
nō pueniret ad eum per quē facta sunt oīa.

AVG. de
cō. euan. Ex quo intelligi daf si diligenter aduertas: tres
euāgelistas ipalia scā dñi ⁊ dicta q̄ ad iformādos mores
vite p̄ntis maxime valeret circa actiua virtutē fuisse ver-
satos. Ioannē vō scā dñi multo pauciora narrante: dicta
vō eius p̄sertim q̄ trinitatis vnitatē ⁊ vite eterne felicitatē
inīnuaret diligenti ⁊ vberius p̄scribente: in vīte p̄tem
platiua p̄mēdādā suā itentōem p̄dicationēq; tenuisse. vñ
aialia tria p̄ que tres aliq̄ euāgeliste designant: siue leo si-
ue homo siue vitulus in tra gradiunt: q̄ tres euāgeliste
in his maxime occupati sunt q̄ xps in carne opat⁹ est: et
que p̄cepta mortalis vite exerce de carne portantib⁹ tra-
didit. At vō ioannes supra nubila infirmitatis hūane ve-
lut aquila volat: ⁊ lucē incommutabilis veritatis acutissi-
mis atq; firmissimis oculis cordis intuet. ipsam enī ma-
xime diuinitatē dñi qua p̄i est eq̄lis intēdit: eāq; p̄cipue
suo euāgelio q̄tuz int̄ hoies sufficere credidit cōmēdare
curauit.

GLO. Potest igitur euāgelista ioannes cum
Isaia p̄pheta dicere: Uidi dominiū sedentem super solius
excelsū ⁊ eleuatum: inquantū acumine vīsus sui chri-
stū in diuinitatis maiestate regnantē inspexit: que q̄des
etiam sua natura excelsa est: ⁊ super omnia alia eleuata.
Dicat etiam euāgelista ioannes: Et plena erat domus a
maiestate eius: quia per ipsam narrat omnia esse facta: ⁊
suo lumine omnes homines in hunc mundū venientes il-
lustrari. Dicat etiam q̄ ea que sub ipso erant replebant tē-
plum: quia dicit: verbum caro factum est: ⁊ vidimus glo-
riam eius gloriā quasi vñgeniti a patre: plenus gratie
⁊ veritatis: f̄m q̄ de plenitudine eius nos omnes accepim⁹
mus. Sic igit p̄missa verba materia huius euangelij con-
tinet: in quo ioannes dominiū super solius excelsus seden-

tem inīnuat: diuinitatē christi ostendēs. ⁊ terrā ab ei⁹ ma-
iestate impleri ostendit: dum oīa p̄ eius virtutē in esse p̄-
ducta ostendit: ⁊ p̄p̄is p̄fectiōib⁹ repleta: ⁊ inferiora eius
i. humanitatis mysteria: templū. i. eccliam replere docet:
dum in sacris humanitatis xpi: ⁊ grām ⁊ gloriā fidelib⁹
reproponit. CHRY. Quā igit barbar⁹ hic ⁊ indiscipli-
nat⁹ talia loquit⁹: que nullus eorū q̄ in terra sunt hominū nō
uit vñq; si hic solus esset miraculū magnū esset. Nūc autē
cū his ⁊ aliud isto maius tribuit argumentū: q̄ a deo ipsi
rata sunt ei que dicunt hic. s. q̄ oēs audiūt: ⁊ suadet oibus
p̄ omne tps. Quis ergo nō admirabit habitātē in eo vir-
tutē. ORI. in ho. Ioannes interpretat grā dei: siue i quo
est grā vel cui donatū est. Cui aut theologorū donatū ē
ita abscondita summi boni penetrare mysteria: ⁊ sic hūa-
nis mentibus intīmare.

Ca. I.

A principio erat verbum.

CHRY. Omnib⁹ alijs euāgelist⁹ ab
incarnatōe incipiētib⁹: ioānes trāscur-
rēs p̄ceptionē: natiuitatē: educationē
augmētationē: mox de eterna nob̄ ge-
neratiōe narrat dicens: In p̄ncipio erat
verbū.

AVG. lxxij. que. Qd̄ grece logos dī: latine ⁊
rōnē ⁊ verbū significat: sed hoc loco melius verbū inter-
prat⁹: ut significet nō solū ad patrē respectus: s̄ ad illa etiā
que p̄ verbū scā sunt opatiua potētia. Rō autē ⁊ si nihil p̄-
eam fiat: recte rō dī. AVG. sup io. Quotidie autē dicen-
do vba viliuerūt nobis: q̄ sonado ⁊ transeūdo viliuerūt.
Est verbū ⁊ in ipso hoīe qd̄ manet intus. nā son⁹ p̄cedit
ex ore. Est verbū qd̄ vere spāliter dī illud qd̄ intelligis d̄
sono: nō ipse sonus. AVG. xv. de trini. Quisq; autē p̄t
intelligere verbū: nō solū anteq̄ sonet: verū etiā anteq̄ so-
norū eius imagines cogitatōe voluant: iam p̄t videri p̄
hoc speculū atq; in hoc enigmatē aliquā verbi similitudinē:
de quo dñm est: In p̄ncipio erat verbū. Necesse est enim
cū id qd̄ scim⁹ loq̄mur: ex ipsa scia quā memoria tenem⁹
nascat⁹ verbū: qd̄ eiusmodi sit oīo cuiusmodi est illa scia
de qua nascit⁹. Formata quippe cogitatio ab ea re quā sci-
mus verbū est: qd̄ in corde dicim⁹: qd̄ nec grecuz est: nec
latinū: nec lingue alicuius. Sed cū id op⁹ est in eorū q̄b⁹
loq̄mur. p̄ferre noticiā: aliqd̄ signū quo significet assumi-
tur. Proinde verbū qd̄ foris sonat: signū est verbi qd̄ in-
tus latet cui magis verbi p̄petit homē. nā illud qd̄ p̄fert
carnis ore: vox verbi est: verbūq; ⁊ ipm̄ dī p̄pter illud a
quo ut foris appeat sumptū est. BASI. in ho. Hoc autē
verbū nō est humanū verbū. Quo enī erat i p̄ncipio hu-
manū verbū: vltimo loco accipiēte hoīe generatiōis p̄n-
cipiū: nō igit in p̄ncipio verbū erat humanū: sed nec age-
lorū. Oīs enī creatura infra se seculorū finios est: a
creatore essendi sumēs p̄ncipiū. Sed audi euāgelistā decen-
ter. Ipsum enī vñgenitū verbum dixit. CHRY. Si
aut quis dixerit cur patrē dimittens: mox nobis de filio
loquit⁹: Quoniam ille quidē manifestus oib⁹ erat: ⁊ si nō vt
p̄i: sed ut de⁹ vñgenit⁹ aut ignorabat: ideo decenter eaz
que de isto est cognitiōne p̄fessum in initio studuit impone-
re his qui nesciebāt eū: sed neq; patrē in his q̄ de filio sūt
sermonib⁹ tacuit. Propter hoc aut ⁊ verbū eū vocauit.

Quia enī doctur⁹ erat q̄ hoc verbū vñgenit⁹ est fili⁹ dei
ut nō passibilē estimer q̄s generationē pueniens vbi nū-
cupatiōe: destruit p̄nitiosā suspitiōne esse ex deo filiū
impassibiliter ostendēs. Secūda vō rō est: quia ea q̄ sunt
patris nobis annūciare debebat. nō simplr vō cum ver-
bum dixit: sed cū articuli adiectiōe a reliquis ipm̄ sepa-
rans. Consuetudo enī est scripture verba vocare leges
dei ⁊ p̄cepta. hoc aut verbū substantia quedā est hypo-
stasis ens: ex ipso pueniens impassibilr patrē. BASI.
Quare igitur verbū quia impassibiliter natū est: quia est
generantis imago: totum in seipso generantē demonstrās
nihil inde separans: sed in seipso p̄fectū existēs. AVG.
xv. de trini. Sicut enī scia nra illi scie dei: sic ⁊ nrm vob⁹

quod nascit de nostra scia: dissimile est illi verbo dei: qd natu est de patris essentia. Tale est aut acsi diceret de patre scia: de patris sapia: vel qd est ex filius de patre scia: de patre sapia. Verbu ergo dei patris vnigenit: filius: p oia patri similis et equalis: hoc eni est oino qd pater: no in p q: iste filius: ille p. ac p hoc nouit oia q nouit pater: si ei nosse de pte est: sicut esse: nosse eni et esse ibi vnus est: et io patri: sicut esse no est a filio: ita nec nosse. Proinde tanq seipm dices: pater genuit verbu sibi equale p oia. no eni seipm integre pfecteq dixerit: si aliqd minus aut ampli us esset in eius verbo q in seipso. Nostru aut verbu interius qd inuenim? esse vtriusq illi sile: qm sit etia dissimile no pigeat intueri. Est eni verbu metis nostre: qd hac atq hac volubili quadam motioe iactam: cum a nobis nuc id nuc illud: sicut inuentu fuerit vel occurrerit cogitat: tunc sit veru verbu: qm illud qd nos dixim? volubili motioe iactare ad id qd scim? puenit atq inde format: sicut omni modu similitudine capiens: ut quo res queq scit: sit etia cogit. Quis no videat qra sit hec dissimilitudo ab illo dei vbo: qd in forma dei sic est ut no ante fuerit formabile post q formatu: no aliqn possit esse in forma: sed sit forma simplex et simplr equalis ei: de quo est. Quapropter ita dicit illud dei verbu ut dei cogitatio no dicat: ne aliqd esse quasi volubile dicat in deo qd nuc habeat nuc accipiat: forma ut verbu sit eaq possit amittere atq informi: quoda modo volutari. **AVG.** de ver. dñi. Est eni verbus dei forma quedu no formata: sed forma omniu formaru forma incommutabilis: sine lapsu: sine defectu: sine tpe: sine loco: supans oia: existens in oibus: fundamentu quoddaz in quo sunt: et fastigiu sub quo sunt. **BASI.** habet autem et verbu nostru exterius diuini verbi similitudine quandaz nam nrm verbu tota declarat metis pceptione: q nanq mete pcipim? ea verbo pferim?. Et quide cor nrm quasi fons quida est: verbu vo plani quasi quida riuulus manans ex ipso. **CHRY.** Considera etia in euangelista prudentia spiritali: nouerat hoies id qd antiquu est: et qd ante oia maxime honorates et ponetes deus: ppter hoc primu dicit principiu. In principio inquit erat verbum.

ORI. Plura aut sunt signata ab hoc noie principiu. Est eni principiu: sic itineris et longitudinis: fm illud: Intiu boni itineris iustoru exercitiu. est aut principiu et generationis: iuxta illud: hoc est principiu creature domini sed etia deū no enouit: afferet aliquis omniu principiu. Illud etia ex quo sicut ex piacente materia alia sunt: principiu est penes eos qui credut illa ingenta. Est et principiu fm ptem: sicut pte principiu eoru est qui fm imaginē dei formati sunt: est etia principiu discipline: fm illud: Cu deberetis esse magri ppter tempus: rursus indigetis ut doceamini que sunt elementa exordij sermonu dei. Duplex eni est documentu principiu: hoc quide na: hoc vero quo ad nos: ut si dicat intiu sapie fore. Natura qdez xpm ingru sapia et verbu dei est: quo ad nos vo ingru verbu caro scm est. tot igit significatis ad pns nobis de principio occurrentib? pot accipi illud: ex quo qd e agea Conditor: eni xps est velut principiu: fm qd sapia est: vtriusq in principio qm in sapia sit. plura eni bona de salutatore dicunt. velut igit vita in verbo est: sic verbu in principio. i. in sapia erat. Considera vo si possibile est fz hoc significatu accipe nos principiu: put fm sapiam: et exempla que in ea sunt sunt oia: v. qz principiu filij p est: et principiu creaturarū et oiaz entiu p illud: In principio erat vbu: verbu filiu intelligas in principio. i. in pte dictum fore.

AVG. vi. de tri. Aut in principio sicut oem est: acsi diceret an oia. **BASI.** prouidit eni spū sancti futuri quod da inuidentes glie vnigeniti q pferret sophismata ad subuersione auditoru: qz si genitus est: no erat: et atq genit? eēt: no erat: ne igit talia garrere psumant: spū sanctus ait: In principio erat verbu. **HYLA.** g. de trini. Trāscūt tpa

transcēdūt secula: tollunt etates: pone aliqd qd volēt tue opioni principiu: no tenes tpe: erat eni vnde tractatur.

CHRY. Sicut aut qd cū stat in nauī secus litus: videt ciuitates et portu. cū vo cū aliqd in mediū pelagi duxerit: a priorib? qdē desistere facit: no in alicubi desigit ei oculū: ita euangelista hic sup oem nos ducens creaturam: su spemum dimittit oculū: no oans suspicere aliquē finē ad supiora: hoc eni in principio erat: semp et infinite essendi significatiū est. **AVG.** de ver. dñi. Sed dicūt: Si filius est: nat? est. hoc fatemur. adiungūt deinde si nat? est: patri filiu? erat p anteq ei filius nasceret: hoc respuit fides: ergo ait: Rōnem mihi redde: quō et filius nasci potuit patri ut coeūus esset ei a quo nat? est. Post patrē eni nascit filius utiqz patri mox utro successit. similitudines adhibens de creaturis: et nobis laborandū est ut et nos inueniam? similitudines earū rerū quas astruim?. Sed quid possum? in creatura inuenire coeternū: qm in creatura nil inuēim? eternū: Sed si pnt inueniri hec duo coeua generā et generatū: ibi intelligim? eterna. Ipsa quidē sapia dca est in scripturis candor lucis eterne: dca est imago patris. hic capiam? similitudinē ut inueniam? coeua: ex quibus intelligamus coeterna. Nemo aut dubitat q splendor de igne exiit. ponam? ergo ignē patrē illius splendoris: mox quidem ut lucerna accendēdo: simul cu igne et splendor exiit. Da mihi hic ignē sine splendorē: et credo tibi ptem sine filio fuisse. Imago exiit de speculo: hois intuitus speculū exiit imago mox ut aspector exiit: sed ille q in speculo erat anteq accederet ad speculū. Ponam? ergo ali quid natū sup aquā: ut virgultū aut herbā: nōne cu imagine sua nascit? Si ergo semp esset virgultū: semp esset et imago de virgulto: qd aut de alio est vtriusq natū est. Pot ergo semp esse generans et semp cū illo quod de eo natū est. Sed dicit aliquis: ecce intellexi eternū patrē coeternū filiu: nō sicut effusus splendor ē mīn? igne lucenē: aut sicut effusam imaginē mīn? q virgultū existēte: oicim? nō: sed equalitas oimodo est. nō credo ait: qz nō inuenim? similitudinē. fortassis aut inuenim? in creatura quō intelligam? filiu et coeternū patrī: et nequaquā mīnorē: sed nō illud possum? inuenire in vno genere similitudinū. **Iungam?** ambobus genera: vnu vnde ipsi dant similitudines. et alterū vnde nos dedim?. dederūt eni illi similitudines ex his que pcedunt tpe ab his a quibus na: unū: sicut homo de hoies: tamē homo: et homo eiusdē abstantie. Laudamus ergo in ista natiuitate equalitatē nature: deest equalitas tps. In illa aut genere similitudinū quod nos dedim? de splendorē ignis et de imagine virgultū equalitatē nature nō inuenis: inuenies coeuitatē. Totū ergo ibi qd hic ex pibus singul? tribus singulis inuenit: et nō hoc solū qd in creaturis totū inuenio ibi: sed tanq in creatore. **EX** gestis pcellit epe sint. Propterea alicubi qdē filiu appellat patris: alicubi aut verbu noiat: alicubi aut splendorē vocat scriptura diuina singula horū nominū de ipso dicens: ut intelligas ea que de christo dicunt esse circa blasphemā: qz enīz natus filius eiusdē tibi nature sit volens sermo ostēdere vnoq substantia patris et filij dicit filiu patris qui ex eo natus ē vnigenit?. Deinde qm natiuitas et filius apud nos ostentionē pbat passionis: ideoqz hūc filiu appellat et verbum impassibilitatē natiuitatis ei? noie isto demonstrā. Sz qm pater quispiā factus ut homo indubitant seniores filio suo demāre: ne hoc ipm etia de diuina natura putares splendorē vocat vnigenitū patris. Splendor eni nascit qdem ex sole: nō aut intelligit sole posterior. Coexistere s? semp patri filiu splendor tibi dēuiciet: impassibilitatē natiuitatis ostēdat verbu: p substantia litatē filij nomē insinuet.

CHRY. Sed dicūt illi qm hoc. i. in principio: nō eternitatē ostēdit simplr: Etenim et de celo illud et de terra oem ē: In principio inquit fecit deus celū et terrā. sed quid cōmune habet erat ad fecit: sicut enim qd ē: cum de homine quidē dicitur tempus pns significat tm. Cum aut de deo id quod dicit

qđ est semp̄ 7 eternalis ita 7 erat. De nra quidē cuz dī na-
tura: p̄teritū significat tps: cū autē de deo eternitate ostē-
dit. ORI. in ho. Sum enī verbū duplicē h3 significati-
onē: aliqñ enī tpales mori fin analogia alioz verbozum
declarat: aliqñ substantiā vniuscūsq; rei de qua p̄dicat
sine tpali motu vllō designat: ideo 7 substantiū vocatur
HYLA. q. de tri. Respice igit ad mundū: intellige qđ
de eo scriptū est: In p̄ncipio fecit deus celū 7 terrā. Sit q̄
in p̄ncipio qđ creat 7 etates p̄tinet qđ in p̄ncipio p̄tinet
ut fieret. P̄dicato: autē illiterat? indoctus: liber a tpe: so-
lutus a seculis est: viciat oē p̄ncipiū: erat enī qđ est: neq;
in tpe aliquo p̄cludit ut ceperit qđ erat potius i p̄ncipio
q̄ fiebat. ALCVI. Cōtra eos q̄ qđ p̄pter tpalē natiuita-
tes dicebat t̄p̄m nō semp̄ fuisse: incipit euangelista d̄ eter-
nitate verbū dicens: In p̄ncipio erat verbū.

Et verbum erat apud deū.

CHRY. Quia maxime dei hoc est: p̄p̄tū eternū 7 si
ne p̄ncipio esse: hoc p̄mū posuit: deinde ne quis audi-
ens. In p̄ncipio erat verbū. ingentium verbū dīcat: cō-
fessum hoc remonit dicens: Et verbū erat apud deum.

HYLA. q. de tri. Sine p̄ncipio enī est apud deum: 7
qui abest a tempore: non abest ab auctore. BASI. Rur-
sus hoc dicit: p̄pter blasphemates quod non erat: vbi er-
go erat verbum: non in loco incircūscriptibilia continentē
sed vbi erat apud deum: neq; pater loco neq; filius circū-
scriptione aliqua continentur. ORI. Utile est etiam in-
ducere q̄ verbum dicitur ad aliquos fieri: puta ad osee
vel isaiam aut hieremiam: ad deum autem non fit: quasi
p̄teritū non ens apud ip̄m. ex eo igitur q̄ fugiter est i eo dī-
citur: Et verbum erat apud deum: quia nec a p̄ncipio a
patre separatus est. CHRY. Non etiam dixit: In deo
erat: sed apud deum erat: eam que fm̄ hypostasim ei c̄ter-
nitate nobis oñdens. THE. Ut autē mibi q̄ labelli? ex
hoc deō subuersus ē. Ipse enī dicebat q̄ p̄ 7 fili? 7 sp̄s
scūs vna est p̄sona que aliqñ ut p̄ apparuit: aliquando
ut filius: aliqñ ut sp̄s sanctus. Denisete vō cōfunditur
ex hoc verbo: Et verbum erat apud deum. Hic enī cū
gelista alium declarat esse filium: aliū deum. s. patrem.

Et deus erat verbus.

HYLA. q. de tri. Dicens verbum sonus vocis est: enun-
ciatio negociorū 7 elocutio cogitationū: hoc verbum in
p̄ncipio apud deum erat: quia sermo cogitationis eter-
nus est: cum qui cogitat sit etern? sed quomodo in p̄nci-
pio erat: quod neq; ante tps neq; post tempus est: Et ne-
scio an ip̄m possit esse in tempore. Loquentiū enī fmo
neq; est anq̄ loquant: 7 cum locuti erunt: non erit. In eo
enī ipso q̄ loquunt: dum finiunt iam nō erit id vnde ce-
perūt. Sed si primā sniam rudis auditor: admiserat: In
p̄ncipio erat verbus: de sequenti quid quereris? Et ver-
bum erat apud deum: Nunquid audieras de deo ut ser-
monē recondite cogitatis acciperes: aut fefellerat ioan-
nem quid esset momenti inter inesse 7 adesse. Id enī qđ
in p̄ncipio erat: nō in altero esse: sed cum altero p̄dicat.
statū igit verbi 7 nomen expecta. dicit nanq;: Et de? erat
verbū. cessat sonus vocis 7 cogitatis eloquiū. Verbū
hic res est nō sonus: natura nō sermo: deus nō inanitas
est. HYLA. vñ. de trinit. Simplex autem nuncupatio est
7 caret offendiculo affectis aliene. ad moysen dcm̄ est:
Dedit te deum pharaoni: sed nunquid nō adiecta nois cā
est: cum dī pharaoni: Moyses enim pharaoni deus oas
tus est: dum timet: dum orat: dum punit: dum medet. Et
aliud est deum dāri: 7 aliud deum esse. Memini quoq; 7
alterius nuncupatis vbi dī: Ego dixi vñ estis: s3 in eo
indulsi nois significatio est. Et vbi refert ego dixi: loquē-
tis potius sermo est q̄ rei nomē. cum autē audio: Et de-
us erat verbum: nō dcm̄ solum audio verbus: sed demō-
stratū esse intelligo qđ deus est. BASI. Sic igit exclu-
dens accusationē blasphemantiū querentiū quid est ver-
bum respondet: Et deus erat verbum. THE. Vel ali-

ter continua: Postq̄ verbum erat apud deum: manifestū
est q̄ due p̄sonę erant quāvis vna natura duabus existat
vnde dicitur: Et deus erat verbum: ita ut vna natura sit
patri 7 filio: cum sit vna deitas. ORI. Adiciendū etiā
q̄ verbum in eo q̄ sit ad p̄phetas illustrat: p̄phetas sapi-
entie lumine apud deum vero est verbū obtinens ab eo
q̄ sit deus. vnde p̄locavit hoc quod est: Verbus erat apō
deuz: ei quod est deus erat verbum. CHRY. Et nō ut
plato hic quidem intellectum quendam: hic vero animā
mundi esse dicens. hec enī procul sunt a diuina natura
sed dicunt: pater cum articuli adiectione dictus est deus
filius autem sine hac. quid ergo apostolus dicit: Magni
dei 7 saluatoris nostri iesu christi. 7 rursus: Qui ē super
omnia deus: sed 7 romanis scribens dicit: Gratia vobis
7 pax a deo patre nostro: sine adiectione articuli: aliterq;
7 superflū erat hic apponere sup̄ius continue adiectū
nō igitur si non est adiectus filio articulus. p̄pter hoc fi-
lius minor deus est.

Hoc erat in principio apud deum.

HYLA. q. de trinit. Quia dixerat: Deus erat verbū: tre-
pido in dicto: 7 me insolens sermo cōmouit: cum vnum
deum p̄phete nunciauerūt: sed ne quo vltra trepedatio
mea p̄gredi possit reddit sacramētū tantū piscato: dispen-
sationē: 7 refert ad vñ omnia: sine contumelia: sine abo-
litionē: sine tempore dicens: Hoc erat i p̄ncipio apud deū
apud vñ ingentū deum: ex quo ipse vñ? vnigenitus de-
us est predicatur. THE. Et rursus ne suspitio diaboli
ca aliquos conturbaret: ne forte cum verbus deus sit: in-
surrexerit p̄tra patrem: ut aliqui fabulantur gentiliū: 7
separatus a patre fuerit ipsi patri p̄trari? dicit: Hoc erat
in p̄ncipio apud deum. q. d. hoc dei verbum nunquā
a deo extitit separatū. CHRY. Vel ne audiens: In p̄-
ncipio erat verbū: eūternū quidem estimes: sentio ē vero
spacio aliquo patris vitam suscipias induxit: Hoc erat i
p̄ncipio apud deum. nō enī fuit vñq; solitariū ab illo
sed semp̄ deus apud deum erat: vel quia dixerat: Deus
erat verbum: ut nō estimet q̄s minorē esse deitatem filij:
confessum cognoscitū p̄p̄e deitatis ponit: 7 eternitatē
assumens cum dicit: Hoc erat in p̄ncipio apud deū. 7
hoc scm̄ est adiciens: Oīa per ipsum facta sunt. ORI.
Vel aliter. Postq̄ p̄miserat tres p̄positiones euangelista
resumit tria in vñ dicens: Hoc erat in p̄ncipio apud de-
um. In primo enī triū didicim? in quo erat verbū: quia
in p̄ncipio erat: in secundo apud quē: quia apud deum
in tertio qđ erat verbū: quia deus velut ergo demonstrās
verbum p̄dictū deū: per hoc q̄ dicit hoc: 7 colligens in p̄-
positionē quartā: hoc quod est: In p̄ncipio erat verbū
7 verbū erat apud deum: 7 deus erat verbum: ait: Hoc
erat in p̄ncipio apud deum. Querat autem aliquis: cur
non est dcm̄: In p̄ncipio erat verbum dei: 7 verbus dei
erat apud deum: 7 deus erat verbum dei: Quisquis autē
vnicam veritatem fatebitur esse: palam est quoniā 7 de-
monstratio eius que est sapientia vna est. Sed si veritas
vna 7 sapientia vna: verbū quoq; quod veritatē enunci-
at sapiam expandit in his qui susceptibles sunt: vñq; si
quidem erit. nec hoc dicimus inficientes verbum dei for-
re: sed ostendentes vilitatē omissionis huius vocabulū
dei. Ipse quoq; ioannes in apocalyp. dicit: Et nō mē ei?
verbum dei. ALCVI. Qualiter autem ponit substan-
tiū verbus erat: ut intelligeres omnia tempora p̄uenis-
se coeternum deo patri verbum.

Omnia per ipsum facta sunt.

ALCVIN. Postq̄ dixit de natura filij: de operatiōe
eius subiungit dicens: Omnia per ipsum facta sunt. I. dē
quid est siue in substantia siue in aliq̄ p̄p̄ietate. HYLA.
q. de trinit. Vel aliter: Erat quidem verbum in p̄ncipio
sed potuit non esse ante p̄ncipiū. sed quid illi: Omnia p̄
ip̄m facta sunt. Infinitum est per quod sit omne qđ factū
est: 7 cum ab eo sint omnia: 7 temp? ab eo est. CHRY.

est vita. est aut in ipsa dei sapientia spiritaliter ratio que
da qua terra scā est. hec vita est. sicut arca in oi ope nō ē
vita: arca in arte vita ē: qz viuūt aia artificis. sic ergo quia
sapia dei p quā scā sunt oia: fm artē pūnet oia que sunt p
ipsam artē: nō hec pūno sunt vita: sed qd scā est: vita
est in illo. **ORI.** in ho. **Pōt** aut z sic distingui sine erro
re: Quod scā est in ipso. z postea dicat: Vita erat: ut sit
sensus: Omnia q per ipm: z in ipso facta sunt: in ipso vi
ta sunt: z vnū sunt. Erant enī: hoc est in ipso subsistunt cā
liter: pūqz sint in seipsis effectiue. Sed si queris: quō et
qua rōne oia que per verbū scā sunt: in ipso vitalit z vi
uunt: z causaliter subsistūt: accipe exempla ex creatu
rarū natura. Cōspice quō omniū rerū quas mundi hui
sensibilis globositas pphendit: cause simul z vnifor: mī i
isto sole qui est maximū mundi luminare subsistunt: quō
numerositas herbarū z fructuū in singulis seminibus si
mul pūnet: quō multiplices acie inspicere: z quantū oī hu
manis rōnibus videre quō omnia que per verbū sunt
facta: in ipso viuūt z facta sunt. **HYL.** Uel aliter potest
legi: In eo q dixerat: Sine ipso factū est nihil: posset ali
quis pūrbatus dicere: est ergo aliqd per alterū: scā qd
m nō sit sine eo scā: z si aliquid per alterū: lz nō sine eo iā
nō per eum omnia: quia aliud est fecisse: aliud est interue
nisse facienti. Enarrat ergo euangelista quid nō sine eo fa
ctum sit dicens: Quod scā est in eo. hoc igitur nō sine eo
quod in eo scā est. nam id quod in eo scā est etiam p eū
scā est. omnia enim p ipm z in ipso creata sunt. In ipso ac
creata qz nascebat creator: deus: sed ex hoc sine eo nihil
scā est: quia nascens deus vita erat: z qui vita erat: non
postea: natus erat factus est vita. nihil ergo sine eo sic
bat ex his que in eo fiebant: quia vita est in quo fiebant:
z deus qui ab eo natus est: nō postea: natus est: lz nascē
do quoz extitit. **CHRY.** Uel aliter: Nō apponem
finale punctū vbi dicit: Sine ipso scā est nihil: fm hereticos
illi enī volentes spm scā creatū dicere alunt: Qd factū
est in ipso vita erat. sed ita nō potest intelligi. pū qdem
neqz tempus erat hic spū sancti meminisse. sed si de san
cto spū hoc dicit: age. sed eo iū interim legamus modū
ita enī nobis hoc incōueniens erit. cum enim dicit: Qd fa
ctū est in ipso vita erat: spm scā dicunt deū esse vitam: lz
vita hec z lux inuenit esse. Inducit enī: Vita erat lux ho
minū: quo circa fm eos lucē omniū hūc spm dicit. quod
aut supius verbū dixit: hic pūter z deum z vitā z lucem
nominat. Verū aut caro scā est. erit igit spū sanctus in
carnatus: nō filius ideo dimittētes hunc modū legendi
ad decentē ventam lectionē z expōnē: hec aut ē cum dicit:
Omnia p ipm facta sunt: z sine ipso factū est nihil qd scā
est. ibi quiescere fac sermonē. deinde ab ea que deinceps
est dictione incipe que dicit: In ipso vita erat. ac si dicat:
Sine eo scā est nihil qd scā ē. i. factibilium. vides qualis
hac breui adiectioe oia corripit supuenientia incōueni
entia. Inducens enī sine eo scā est nihil: z adijciens: Qd
scā est: z intelligibilia pprehēdit: z spm scā exceptit. Spi
ritus enī sanctus factibilis nō est. hec igit que dicta sunt
de pditione rerū dixit iohannes. Inducit aut z eum qui est
de puidencia sermonē dicens: In ipso vita erat: quēadmo
dū in fonte qui generat abyssos: z in nullo minozaf fons
ita z in opatioe vnigeniti quēcūqz credas per eū facta ēē
nō minoz ipse factus est. nomē aut vite hic nō solum pdi
tio est: sed z puidencia rez: que est fm pmanentiā carū
cum aut audis qm in ipso vita erat ne compositū est: ef
sicut enī pater hz vitam in seipso: ita dedit z filio vitam
habere. ergo sicut pater nō vnos dices compositum esse
ita nec filius. **ORI.** Uel aliter. **Pōt**et scire q saluator
quēdā dicit non sibi esse sed alijs: quēdā vō z sibi z alijs. In

hoc ergo q dicitur Quod factū est in vbo vita erat. scri
tandū est: an sibi z alijs vita est: vel alijs tm. z si alijs: qui
bus alijs: idem aut est vita z lux. Lux aut hominū est. fit
itaqz hominū vita quozū est lux. z sic in eo q dicit vita:
saluator nō sibi sed alijs. hec quidē vita verbo pexistenti
aderit: ex eo q expiata a peccatis aia sit serena: vita inse
rat ei: qui verbi dei se susceptibile statuit. vnde verbū q
dem in pncipio nō dixit scā. non enim erat quando p
cipiū verbo careret. Vita autem hominū nō semper erat
in verbo: sed hec vita hominū facta est eo q vita est lux
hominū: cum enī homo nō erat: nec lux hominū erat: lu
ce fm habitudinē ad hoies intellecta. z ideo dicit: Qd fa
ctū est in verbo: vita erat: nō autem qd erat in verbo vita
erat. Inuenitur aut alia lra nō incōgrue hīs: Qd factū
est in eo vita est. Si autem intelligamus vitam hominū
que in verbo sit eum esse qui dixit: Ego sum vita. fatebi
mur neminē infidelis chisti viuere: sed cunctos esse mor
tuos qui nō viuūt in deo. Et vita erat lux hominum.

THE. dixerat: In ipso vita erat: ne putares q absqz
vita sit verbū: sed vita sit spiritalis z lux rōnalis cuncti
vnde dicit: Et vita erat lux hominū. q. d. lux ista nō est sensi
bilis sed intellectualis illuminas ipsam animā. **AVG.**
super io. Ex ipsa enī vita illuminant hoies: peccora nō il
luminant: qz nō habent rōnabiles mentes: que possunt vi
dere sapiam. homo aut factus ad imaginē dei: habet rō
nalem mentē per quā possit percipere sapiam: ergo illa
vita per quā facta sunt oia: lux est: z nō quozcūqz aialū
sed hominū. **THE.** Nō aut dixit lux est solum iū
deis: sed omniū hominū. Omnes enim hoies inquantū
intellectū z rōnem recepim ab eo qd nos pdidit verbo
intantū ab eo illuminari dicimur: nam rō nobis tradita
p quam rōnales dicimur: lux est ad operanda nos dū
gens z non operanda. **ORI.** Non est aut pmittendum
q vitam pmitit luci hoies: incōsequēs enī erat illumina
ri nō viuente: z aduenire illuminationi vitam. si autē idē
est: Vita erat lux hominū: q solū hominum erit xps lux
atqz vita soloz hominū: hoc aut opinari hereticū ē. Nō
igitur quicqd dicit aliquoz illorum solum est. Scriptum ē
enī de deo q si deus abraam isaac z iacob: nō tamē isto
rū tm patrū dicit: est deus: nō ergo ex eo q dicit: Lux homi
nū. excludit qn sit alioz: alios vō pūens eo q ē: facia
mus hominē ad imaginē nostram: quicquid ad imaginē
ac similitudinē dei factum est intelligi dicit p hoiem. Sic
igit lux hoies lux cuiuslibet rōnalis creatura est.

**Et lux in tenebris lucet z tenebre eam nō cō
prehenderunt.**

AVG. super ioan. Quia vita illa ē lux hominū: sed
stulta corda cape istam lucē non pū: qz peccatis suis ag
grauant: ut eam videre nō possint: ne ideo cogitent quasi
absentē esse lucem: quia eam videre nō possunt. Sequitur:
Et lux in tenebris lucet: z tenebre eam nō comprehendit
Quo enī hō positus in sole cecus pū est illi soli: sed ipse
soli abīs ē: sic ois stult' cec' ē: z pū ē illi sapia. Sz cū ce
co pū ē: ocul' ei' abīs ē: nō qz illa ipsi abīs ē: lz qz ipse
abīs est ab illa. **ORI.** Tenebre aut huiusmōi hoies
nō natura sunt: fm illud pauli: Eram' aliqū tenebre: nūc
aut lux in dño. **ORI.** in hom. Uel aliter: Lux in tenebris
fidelis aiarū lucet a fide inchoans: ad spem trahens. Im
peritoz vō cordiū pfidia z ignozātia lucem verbi dei in
carne fulgentis nō pprehenderūt: sed iste sensus moralis
ē. Phisica vero horum verborum theoria talis ē: huma
na natura z si nō peccaret suis pprijs viribus lucere nō
posset. Non enim naturaliter lux est: sed particeps lucis
capax siquidem sapientie ē: non ipsa sapientia. Sicut: er
go aer per semetipm nō lucet: sed tenebrarū vocabulo
nuncupata: ita nra natura dum per seipm consideratur
quedam tenebrosa substantia ē: capax ac particeps lucis
sapientie: z sicut aer dum solares radios participat: non

dict p se lucere sed solis splendo: in eo apparere ita rō
nabilis nostre nature pā dum pntia verbi dei possidet: n
p se res intelligibiles rō dei suum sed p insitū sibi diuinū
lumē cognoscit. Lux itaq; in tenebris lucet: q; dei verbū
vita: r lux hominū in nostra natura que p se inuestigata
r p siderata informis quedā tenebrositas inuenit: lucere
nō definit. r qm ipsa lux omni creature est incomphensi
bilis: Tenebre eam nō pphenderūt. **CHRY.** Vel ali
ter: Totum ab illo loco: Et vita erat lux hominū: p mūz
nos de p ditiōe docuerat: deinde dicit: r que fin animaz
bona p buit nobis ventens verbū. vnde dicit: Et vita erat
lux hominū. Nō dicit: Lux iudeoz: sed vniuersaliter ho
minū. nō enim i dei solum: sed r gentiles ad hanc vene
runt cognitionē. Nō aut adiecit Et angeloz: quoniam ei
de natura humana sermo est quib; verbū venit euangeli
zans bona. **ORI.** Querūt aut quare nō verbū lux ho
minū dicit: sed vita que in verbo fit: quib; rndem: q; vita
que ad pns: nō ea que cōis est rōpaliū r irrōnālū dī
sed que adiungit verbo quod in nobis fit p picipationē
verbi p mūz ad discernendū apparentē vitam r non ve
ram r cupiendā verā vitā. Prius ergo participam; vitā
que apud quosdā quidē est potētia nō actu lux: qui. s. nō
sunt auidi pquirere que ad sciam pertinet: apud quosdā
vō r actu lux efficit: qui fin aplm emulant dona meliora
f. verbū sapie. si tñ r tunc idem est vitā r lux hominū: nul
lus manens in tenebris pfecte viuere comprobatur: nec qd
q; viuētū pstitit in tenebris. **CHRY.** Alia enī adue
niente nobis solutū est mortis imperiū: r luce lucente no
bis nō vltra sunt tenebre: sed semp manet vitā quā mōz
supare nō pōt: nec tenebre lucem. vnde sequit: Et lux in te
nebris lucet. Tenebras moriē r errozē dicit. nam lux qui
dem sensibilis nō in tenebris lucet: sed sine illis. Predica
tio vō xpi in medio erroris regnatis fuit: r euz dispare
re fecit: r in vitam mortem fecit mortuus christus: ita eā
superas ut eos qui detinebant reduceret. Quia igit neq;
mōz eam supauit: neq; errozē: sed fulgida est eius p dīca
tio vbiq; r lucet cum p pta fortitudine: p pteca subdit:
Et tenebre eam nō comphe. **ORI.** Est etiam sciendū
q; sicut lux hominū nomē est duarū spūalū rerū: sic r te
nebre. Dicimus enī hominū lucem possidentē opera lu
cis pficere: r etiam cognoscere quasi illustratū lumine sci
entie. r ecōtrario tenebras dicim; illicitos actus: r eam
que vī scia: nō est aut. Sicut aut pater lux est r in eo tene
bre nō sunt vllē: sic r saluator. Sed quia similitudinē carnis
peccati subiit: nō incongrue de eo dī q; tenebre in eo sūt
aliquē: ipso in se suscipiente nras tenebras ut eas dissipā
ret. Dec igit lux que facta est vitā hominū: radiat in tene
bris aīarū nostrarū: r venit vbi pnceps tenebrarū harū
euz genere bellat humano. Hanc lucem psecute sunt tene
bre: quod p ex his que saluator r eius filij sustinent: pu
gnantib; tenebris ptra filios lucis. Uez q; deus patroci
nat nō inualecūt. vñ nō apprehendūt lucem. vel q; cele
ritatē cursus lucis subsequi nō valent. ppter p piaz tar
ditatē. vel quia si supucientez expectant: fugant luce ap
propinquante. Oportet aut id p siderare q; nō semp tene
bre in sinistra parte sumunt: sed qm in bona fz illō psal
mī: Posuit tenebras latibulū suū: dū ea que sunt erga de
um ignota r imperceptibilia sunt. De hac ergo laudata
caligine dīcā: qm vcrsus lucem pergit illamq; appheben
dit: q; quod erat caligo dum igno: abaf: in lucem cogni
tam vertit ei qui didicit. **AVG.** r. de ciuit. dei. Hoc autē
initū sancti euangelij quidā platonius aureis lris pfer
bendū: r p omnes ecclesias in locis eminētissimīs p ppo
nendū esse dicebat. **BED.** Nam aliq euangeliste chri
stum in tempore natū describunt. Ioannes vō eundez in
pncipio testat fuisse dicens: In pncipio erat verbū. Alij
inter homines eū subito apparuisse cōmemorat: ille ipm
apud deum semper fuisse testat dicens: Et verbū erat apd
deum. Alij cum verū hominū: ille verū confirmat deum

dicens: Et deus erat verbū. Alij hominē apud homines
eum temporaliter conuersatū: ille deū apud deū in pnci
pio manentē ostendit dicens: Hoc erat in pncipio apud deū
Alij magnalia que in hoie gessit perhibēt: ille q; omnen
creaturā p ipm deus p fecerat docet dicens: Oia p ipm
facta sunt: r sine ipso factū est nihil.

Suit homo missus a deo: cui nomen erat io
annes: hic venit in testimonium: ut testimonium per
hiberet de lumine: ut omnes crederent per illum
Non erat ille lux: sed ut testimonium perhiberet
de lumine.

AVG. Ea que dicta sunt supius de diuinitate xpi dīa
sūt: qui sic venit ad nos: fm q; apparuit hō. Quia igit sic
erat hō ut lateret in illo deus: missus est ante illū magn;
homo: per cuius testimonium inueniret plūq; homo: r qd
est hic: fuit homo. **THE.** Nō angelus ut suspitionez
multoz destrueret. **AVG.** Et quō posset ille verum de
deo dicere: Missus a deo. **CHRY.** Nihil d reliquo
humanū esse estima eozū que dicunt ab illo: non enī que
eius sunt: sed que mittentis oia loquit: ideo r angelus nō
cupatus est a ppheta dicente: Ego mitto angelū meum.

Angeli enim virtus est nihil p ptiū dicere. Hoc autē qd
dicit: fuit missus nō eius qui ad esse pcessus ostensum
est. Sicut aut isaias missus fuit: nō aliunde q; a mūdof;
a statu quo vidit dñm sedentē super solis excelsū r ele
uatū ad plebem: sic r ioannes a deserto ad baptizandū
mitis. At enī: qui mis r me baptizaf ille mibi dixit: Eup
quē videris rē. **AVG.** Quid vocabat: Cui nomen erat
ioannes. **ALCVI.** f. gratia dei vel in quo est gratia: q
grām noui testamēti. xpm suo testimonio p mū mūdō i
notuit. Vel ioannes interpretat cui donatū est: quia p grāz
dei donatū est illi: regem regū: nō solum pcurrere: fz etiā
baptizare. **AVG.** Quare venit: hic venit in testimonium
ut testimonium perhiberet de lumine. **ORI.** Quidāz im
probare nitunt edita de christo testimonia pphetarū dī
centes: Non egere testib; dei filium habentes credulita
tis sufficientiā: tum in his que prulit salubribus verbis:
tum in mirabilib; operibus suis. Siquidē r moyses cre
di meruit per verbū r virtutes: nō egens p pte testib;.

Ad hoc dicendū est q; multis existentibus causis indu
centib; ad credendū: plerūq; quidā ex hac demonstrat
ione nō admiran: ex alia vō habēt cām ut credant. Eius
aut est qui p cunctis hominib; homo factus est. Cōstat
igitur quosdā ex dictis pphetis ad christi admiratio
nem coactos: mirantes tot pphetarū ante eius aduentū
vocem: cōstituētes natiuitatis eius locū r alia huiusmōd.
Illud quoq; aduertendū q; p dīgiose virtutes ad creden
dū. p uocare poterant eos qui tempore xpi erant: nō aut
post longa tempora nō fabulosa quedā estimata fuerunt
plus enim peractis virtutib; facit ad credulitatē que cū
virtutib; queritur pphetia. Est aut r tale quid dicere: q
quidā in hoc q; testimonium p bnt deo honoratū sunt. Pri
uare vult ergo chorū pphetarū ingenti gratia: qui dicit
illos nō oportere de christo testimonium exhibere. Acced
sit aut hīs ioannes: ut testimonium de luce perhibeat.

CHRY. Non ea indigente testimonio: sed ppter qd
ipse ioannes docet dicens: Ut omnes crederent p illum
Sicut enim carnē induit ne omnes pderet: ita r pconem
hominē misit: ut cognatā audientes vocem facilius adue
nirent. **BED.** Non autem ait: Ut omnes crederent in il
lum. Maledictus enim homo qui p fidit in homine: sed
ut oēs crederent per illum: hoc est p illius testimonium cre
derent in lucem. **THEO.** Si vero aliqui non credi
derint: excusabilis permanet ipse. Nam r si aliquis inclu
dens se in domo caliginis: r ipm solis radi; nō illustrat:
ipse cām tribuit r non sol: sic ioannes ut omnes crederet
missus fuit: sed si mīne psecutus est: ipse huius rei cā non
extitit. **CHRY.** Quia vō multū apud nos maiō: q; de
natur: eo

statu: eo qui testimoniū phibet et digno: fide esse videt: ne quis de iohanne hoc suspiciet: hanc suspensionē destruat dicens: Non erat ille lux: sed ut testimoniū phiberet de lumine. Si vō nō huiusmodi opioni hoc resūpsit ut testimoniū phibet de lumine: supflūū ēēt qd dī: et magisteratio fmonis q̄ explanatio doctrine. **THE.** Sed dicit aliquis: ergo neq; iohāne neq; sanctorū quēpiā lucē esse vel fuisse dicemus: sed si sanctorū aliq̄ lucem velimus dicere: potē lucem abiq; articulo: ut si interrogat fueris: virū iohannes est lux sine articulo secure pcedas. Si vō cū articulo nō concedas. Non enī est ipsa lux pncipalior: sed lux dicitur quia fm participationem lucem habeat a vero lumine.

¶ Erat lux vera que illuminat omnem hominē venientem in hunc mundū.

AVG. De quo lumine iohānes testimoniū phibeat ostendit dicens: Erat lux vā. **CHRY.** Vel aliter. Quia superius de iohanne dixerat q̄ venit et missus est: ut testetur de luce: ne quis hoc audiens ppter testantis recentē pntiā et de eo cui testimoniū phibet: talem quandā suspitionem accipiat: reduxit mentem et ad eam que supra omne principii est: transmissit existentia dicens: Erat lux vera.

AVG. Quare additū est vera: q̄ et homo illuminat de lux: sed vera lux illa est que illuminat. nam et oculi nō strī dicunt lumina: et tamen nisi aut p noctem lucerna accendat: aut per diem sol exeat: lumina illa sine cā patent. vnde subdit: Que illuminat omnē hominē. Si omnē hominē: ergo et ipm iohāne. Ipse ergo illuminabat: a quo se demonstrari volebat. Quomodo enim plerūq; sū ut in aliquo corpore radiato cognoscat ortus esse sol quē oculis videre nō possumus: quia qui faucios habent oculos: idonei nō sunt videre parietem illuminatū aut aliquid huiusmodi: sic omnes ad quos venerat christus: minis erant idonei eū videre. Radiavit iohāne: et per illū constituentem se illuminatū: cognitus est ille qui illuminat dicit autem: Venientem in hunc mundum. nam si illuc nō recederet: nō esset illuminandus: sed ideo hic illuminandus: quia illuc recessit: vbi homo poterat esse illuminatus.

THE. Erubescat manicheus qui conditor: maligni et tenebrosi nos asserit creaturas. Non enim illuminaremur: si veri luminis creature nō essemus. **CHRY.**

Ubi sunt etiam qui nō dicunt eum verum deum: hic enim lux vera dī. Sed si illuminat omnē hominē venientem in hunc mundū: qualiter tot sine lumine permanserunt. Nō enim omnes cognouerūt christi cultum. Illuminat igit omnem hominē quantū ad eum pertinet. si autem quidā mentis oculos claudentes nō uerunt recipere lucis huiusmodi radios non a lucis natura obtenebratio est eis: sed a malitia eorum qui voluntarie priuāt se ipsos gratie dono: nā gratia quidem ad omnes effusa est. Qui vero nolunt deo hoc frui sibi ipsi hanc impudent cecitatem. **AVG.**

Vel qd dicit: q̄ illuminat omnē hominē: sic intelligimus non quia nullus est hominū qui nō illuminetur: sed quia nisi ab ipso nullus illuminat. **BED.** Sine naturali ingenio: sine sapientia diuina: sicut enim nemo a seipso ēē: sic etiam nemo a seipso sapiens esse potest. **ORI.** in hom.

Vel aliter. Non de his qui de oculis semini causis i species corporales pcedunt debemus intelligere q̄ illuminat hominē venientē in hunc mundū: sed de his qui spiritaliter p regenerationē gratie que datur in baptismo in mundū veniunt inuisibilem. eos itaq; vera lux illuminat qui in mundū virtutū veniunt: non eos q̄ in mundū vitiōrū ruunt. **THEO.** Vel aliter. Intellectus nobis traditus ac nos dirigens qui et naturalis rō noiatur de lux tradita nobis a deo. Sed quidā male rōne viētes se ipsos obscurauerunt.

¶ In mundo erat: et mundus per ipm factus ē

et mundus eum non cognouit.

AVG. Lux que illuminat omnē hominē venientem in hunc mundū: huc venit per carnem: quia dum hic esset p diuinitatē a stultis cecis et iniquis videri non poterat: de quibus supra dictum est: Tenebre eam non comprehenderunt. et ideo dicitur: In mundo erat. **ORI.** in ho. Ut enim qui loquitur: dum loqui cessat vox eius esse desinit et euāescit: sic celestis pater si verbum suū loqui cessauerit: effectus verbi: hoc est vniuersitas verbo cōdita nō subsistet. non autem putes: quia sic erat in mundo: quomodo in mundo est terra: pecora: et homines: s; quomodo artifex regens quod fecit. vnde sequitur: Et mundus per ipm factus est. Non enim sic fecit quomodo facit faber qui enī fabricat extrinsecus est ad illud quod fabricat. Deus autem insusus mūdo fabricat vbiq; positus: et nō recedit ab aliquo: presentia maiestatis facit quod facit: et gubernat qd facit: sic ergo erat in mundo: quomodo per quē factus est mundus. **CHRY.** Et iterū quia in mūdo erat: sed non ut mundi contemperaneus propter hoc induxit. Et mundus per ipm factus est. per hoc et rursus te deducens ad eternam existentia vniuenti. qui enī audierit quoniam opus eius hoc totū: et valde insensibilis fuerit: cogetur concedere ante opera esse factorē. **THE.**

Simul autē hic et martionis subuertit rabiez: qui malignū conditorē cuncta produxisse dicebat: necnon et arriū qui filius dei dicebat creaturaz. **AVG.** Quid ē autē: mundus per ipsū factus est. Celū terra: mare: et omnia que in eis sunt mundus dicitur. Iterū in alia significatio: ne collector mundū mundus dicuntur. de quo sequitur: Et mundus eū nō cognouit. Non enī celi aut angeli aut sidera non cognouerunt creatorē: quē confitentur demonia: omnia vndiq; testimoniū perhibuerunt. Sed qui non cognouerunt eū: qui amando mundū dīcti sunt mūdus amando enī mundū habitamus corde in mundo: nam qui non diligunt mundū: carne versantur in mundo: sed corde inhabitant celū: sicut apostolus dicit: Nostra conuersatio in celis est. amando igitur mundū: hoc appellari meruerunt vbi habitant. Quomodo enī eū dicimus mala est illa domus aut bona: non parietes incusamus aut laudamus: sed inhabitantes: sic et mundū dicimus qui inhabitant mundū amando. **CHRY.** Qui autē dei erant amici: eum cognouerunt etia ante corporales presentia. vnde et christus ait: Quoniam abraham pater vester exultauit vt videret diem meū. Cum ergo nos interpellant gentiles dicentes: Quid est quod in vltimo tempore venit nostraz operaturus salutē: tanto tempore negligens nos: dicimus quoniam et ante hoc in mundo erat et prouidebat operibus suis: et omnibus dignis cognitus erat. et cū mundus non cognouit: hī tamen quibus mūdus non erat dignus eū cognouerunt. Dicens autē: Mūdus eum non cognouit: breuiter causam ignorantie phibet. Mūdus enī vocat hoies qui soli mūdo affixi sunt: et q̄ mūdī sūt sapiūt. Nihil autē ita turbat mentē: vt liquefieri amore presentium.

¶ In propria venit et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum: dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus: neq; ex voluntate carnis: neq; ex voluntate viri: s; ex deo nati sūt.

CHRY. Dixit q̄ mundus eū nō cognouit de superioribus loquens temporibus: sed de reliquo sermone induxit ad predicationis tempora: et ait: In propria venit. **AVG.** Quia scilicet omnia per ipsū facta sunt. **THEO.** Ut per propria mundū intelligas: siue iudeam quam pro hereditate elegerat. **CHRY.** In propria ergo venit non gratia sue necessitatis: sed gratia beneficii suorum. Sed vnde venit qui omnia implet et vbiq; adest:

Et quidēz que ad nos descēſione hic operatus est: quia enim in mundo exiſtens: non putabatur adesse: eo q̄ nō dum cognoscebatur: dignatus est induere carnem. Manifestationē vero hanc ⁊ condescensionem presentia vocat. **M**isericoz autēz exiſtens deus omnia facit: ut nos fin virtutem splendeamus: ⁊ propter hoc quidem nullū necessitate: suadēz vco ⁊ beneficijs volentes ad se attrahit: ⁊ propterea venientem cum hi quidem susceperunt: alij vero non receperunt. Nullum enim vult inuiti neq; coactum habere famulatum: inuitum enim trahi par est cum eo qui totaliter non seruit. vnde sequitur: Et sui cum non receperunt. Iudeos nunc suos dicit: ut populuꝝ peccatorem: sed ⁊ omnes homines vt ab ipso factos. ⁊ sicut superius pro cōmuni veredatus natura dicebat: quoniam mundus per ipsum factus conditoz: non eo gnouit: ita ⁊ hic rursus pro iudeozum anxius in deuotione grauius ponit accusationem dicens: Et sui cum non receperunt. **A**VG. Si autem omnino nullus recepit: nullus ergo saluus factus est. Nemo enim saluus fiet: nisi qui christum recepit venientē. ⁊ ideo addit: Quotquot autem receperunt eum. **C**HR. Siue sint serui siue liberi: siue greci siue barbari: siue insipientes siue sapientes siue mulieres siue viri: siue pueri siue senes: omnes eodez digni facti sunt honore. de quo sequitur: Dedit eis potestatem filios dei fieri. **A**MBRO. Magna beniuolentia vnicus nat⁹ est: ⁊ noluit manere vnus: non timuit habere coheredes: quia hereditas eius non sit angusta si multi possederint. **C**HR. Non at dixit: qm̄ fecit eos filios dei fieri: sꝫ dedit eis potestatem filios dei fieri: ostēdēs qm̄ multo op⁹ est studio: ut eā q̄ in baptismo adoptiois formata ē imaginē incontaminataz semp custodiamus. Simul autem ostendens quoniam potestatem hanc nullus nobis vel auferre poterit: nisi nos ipsi auferamus. Si enim qui ab hominibus dominū aliquarum reruz suscipiunt tantum habent robur quantū fere hi qui dederunt. multo magis nos qui a deo potimur hoc honore. Simul autem ostendere vult: quoniam hec gratia aduenit volentibus ⁊ studentibus. Etenim in potestate est liberi arbitrij: ⁊ gratie operatione filios dei fieri. **T**HEO. Vel quia in resurrectione filiationem perfectissimā consequemur: fm̄ q̄ apostolus dicit adoptionē filioz dei expectantes redemptionē corporis nostri. Dedit ergo potestatem filios dei fieri. i. hanc gratiam in futura gratia consequēdi. **C**HR. Et quia in hispiis ineffabilib⁹ bonis: hoc quidem est dei. i. dare gratiaz: illud vero hominis. i. p̄bere fidē: subiungit: His qui cre. in nomine eius. Quid igit nō dicit nobis o iohannes quod eozum sit suppliciu qui eum non receperūt: qz nunqđ isto supplicio fiet mal⁹ qm̄ p̄iacente eis potestatem filios dei fieri nō fiant: sed volentes se ipsos tanto p̄uant honore: sed etiā inextinguibilis eos suscipiet ignis: qđ postea manifestus reuelabit. **A**VG. Credētes ergo qz filij dei sunt: ⁊ fratres christi vnqz nascunt. Nam si non nascunt filij quō esse possunt: Sed filij hominū nascunt ex carne ⁊ sanguine ⁊ ex voluntate viri ⁊ complexu cōiugij. Illi autēz quomodo nascunt subdit: Qui nō ex sanguinibus: tanq̄ maris ⁊ femine. Sanguina vel sanguinea nō est latini: sꝫ quia grece positiū ē pluraliter: maluit ille qui interpretabatur sic ponere: ⁊ quasi minus latine loqui fm̄ grāmaticos: ⁊ tñ explicare veritatē sꝫ auditū infirmozū. Ex sanguinibus enīz maris ⁊ femine homines nascunt. **B**ED. Sciendū etiam est: quia in scriptur sanctis sanguis cum dī pluralit: p̄ctm̄ significare solet. vnde: Libera me de sanguinibus. **A**VG. In eo autēz qđ sequit: Neq; ex voluntate carnis: neq; ex voluntate viri: carnē p̄ femina posuit: quia de costa facta cū cēt adā dixit: Hoc nūc os de ossibus meis: ⁊ caro de carne mea. Ponit ergo caro p̄ vxoze quō aliqui spūs p̄ mari: eo: qz ille imperare dīz: ista seruire. Quid enim pei⁹ ē deo

mo vbi femina hz imperium super virū: hi ergo neq; ex voluntate carnis: neq; ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. **B**ED. Carnalis enī singulozū generatio a p̄plexu cōiugij dicitur originē. at vō spūalis spūssantici grana ministrat. **C**HR. Hoc autēz narrat euangelista: ut vilitatē ⁊ humilitatē p̄iozis partus qui est per sanguinē ⁊ vilitatē carnis addiscētes: ⁊ altitudinē secundi qui p̄ grām ⁊ nobilitatē est cognoscētes: magnā quandā hic suscipimus intelligentiā ⁊ dignam dono ipsius qđ genuit: ⁊ multum post hoc studiū demonstramus.

Et verbum caro factū est: ⁊ habitauit in nobis.

AVG. Cum dixisset. Ex deo nati sunt: quasi ne mireremur ⁊ horreremus tantam gratiā ⁊ nobis incredibile videretur: quia homines ex deo nati sunt: quasi securitatem faciens ait: Et verbum caro factū est. Quid ergo miraris quia homines ex deo nascuntur: attende ipsum deum ex hominibus natum. **C**HR. Vel aliter: Cum dixisset: quoniam ex deo nati sunt qui susceperunt eum: huius honozis posuit causam: hoc scilicet verbum fieri carnem. factus est enim propius filius dei hominis filius: vt filios hominū faciat filios dei. Cum autem audieris: Quoniam verbuz caro factum est: ne turbaris: neq; enim substantiam conuertit in carnem. hoc enim vere impium est intelligere: sed manens quod est: sui formaz assumpsit. Quia enīz sunt qui dicunt: quoniam fantasmata quedam fuerint omnia que incarnatiōis sunt: eozum blasphemā destruens: hanc dictionē: factum est posuit. non transmutationē substantie: sed carnis vere assumptionē representare volens. Si vero dixerint: quoniam deus omnipotens est: quare ⁊ in carnem transmutari non potuit. Dicemus qđ transmutari ab illa incommutabili natura omnino p̄ocul est. **A**VG. xv. de trinita. Sicut autēz verbum nostruz vox quodāmodo corpore sit assumendo eam in qua manifestatur sensibus hominū: sic verbū dei caro factum est: assumendo eam in qua ⁊ ipsuz manifestaretur sensibus hominū. Et sicut verbum nostruz sit vox nec mutatur in vocē: ita verbum dei caro quidē factū ē sed absit vt mutaretur in carnē: assumendo quippe illam non in eaz se p̄sumendo ⁊ hoc nostrum vox fit: illud caro factum est. **E**X gestis concilij ephesini: Sermo etiā quem proferimus quō in alterutris locutionibus vtmus sermo est inco:pozus: non aspectui subiectus: non tactu tractabilis: sed cum sermo induerit litteras ⁊ elementa visibilis sit: aspectu comprehenditur: tactu tractatur: sic ⁊ verbum dei quod naturaliter inuisibile est visibile fit: ⁊ quod natura inco:pozum est: inuenitur esse tractabile. **A**LCVIN. Cuz etiā credamus animā inco:pozam corpōi coniungi: vt ex his duobus fiat vnus homo: facilius possumus credere diuinā substantiā inco:pozā aīe in corpōe coniungi in vnionez personē: ita vt verbū in carnē nō sit conuersuz: nec caro in verbum: cuz nec co:pus in aīam: nec anima conuertatur in co:pus.

THEO. Appollinarius autē laodicēsis in hoc verbo heretici statuit: dicebat enī qđ christus aīam rōnalē nō habuit: sed tñ carnē habens: diuinitatē p̄ aīa que corp⁹ dirigit ⁊ gubernat. **A**VG. contra ser. arriani: Si autē mouentur in eo quod scriptū est: qđ verbum caro factum est: nec ibi aīa nominatur: intelligat carnem p̄ homine positā: a parte totū figurate locutionis modo sicut est: Ad te omnis caro veniet. Item ex operibus legis: qđ non iustificabit homo ex operibus legis. Sic itaq; dcm̄ ē: Verbum caro factū est. ac si diceret: Verbum homo factum est.

THEO. Euangelista volēs ostendere inenarrabile dei de scensuz: carnē p̄memorat: vt illius admiremur misericordiam: quoniam propter nostram salutē quod omnino remotū: ⁊ distans est ab ei⁹ natura: assumpsit. i. carnē. aīa nāq; habet aliquā p̄pinitatē ad deū. Si autem verbum incarnatū est

carneatū ē: et humanā animā non assumpsit: sequeretur
q̄ adhuc animē nostre curate nō essent: quod enim nō as-
sumpsit: nō sanctificauit. Et qualis derisio: cū aīa p̄us pec-
cauerit vt carnez assumendo sanctificauerit id qd est p̄i-
cipalius infirmū relinqueret: Subuertitur ex hoc dicto
nestorius: qd dicebat qd nō de^o verbū ipse idēz factus est
qd est virtutis dotatus erat specie: et dei verbū illi erat con-
iunctū: et ex hoc duos filios asserbat: vnum natum de
virgine. s. hoīez: alterz de deo. s. dei filiū hominī illi p̄iun-
ctū fm gratiā habitudinē et amorē. Contra quē euangeli-
sta dixit: qd ipz verbū factū ē homo: non qd verbū inue-
niens hoīez virtuosum se sibi p̄iunxerit. **CIRY.** ad ne-
storiū: Carnē enim aīatam aīa rationali vīnes verbum
sibi fm substantiā ineffabiliterz et intelligibiliter factū
est homo: et appellatus ē filiū hoīs: non secundū volū-
tate solā aut beneplacitū: sed neq̄ in assumptione p̄sone
solus diuerse quidē quo ad vnionē collate nature vnus
est: ex ambobus ch̄istū et filiū: nō quasi differētia na-
turaz interempta p̄pter adunationē. **THE.** Addisci-
mus ergo p̄ hoc qd dicitur: Verbum caro factū ē: qd ipz
verbum ē homo: et filiū dei existens factus est filiū mu-
lieris: que p̄ncipaliter dei genitrix: nuncupatur: tanq̄ deū i
carne genuerit. **HYLA.** x. de trī. quidā aut volentes
vniuentū deū qd in p̄ncipio apud deū erat deus ver-
bū: non substantiū deū esse s̄z sermonē vocis emisse: vt
quod loquentibz deū esse s̄z sermonē vocis emisse: vt
argut subripere volunt: ne subsistens verbū deus et mā-
nens in forma dei x̄ps homo natus sit: vt cū hoīez illum
hūane pon^o originis cā qd spiritualis p̄ceptionis sacfz
aiauerit: nō deus v̄bū hoīez se ex parū v̄ginis efficiēs
exiterit: sed vt p̄phetis spūs p̄phete: ita in iesu v̄bum
dei fuerit. Et arguere nos solent qd ch̄istū dicamus esse
natū non nostri corporis atq̄ aīe hoīez: cū nos verbum
carnē factū: nostre similitudinē natū hoīem predicemus
vt vere dei filiū? vere hoīs filiū natus sit. et vt se sibi
assumpsit ex v̄gine corpus: ita ex se sibi aīam assumpsit
q̄ vtiq̄ ab hoīe nūq̄ gignētū originibz p̄bet. et cū ipse
ille filiū hoīs sit: q̄ridicule p̄ter dei filiūz qd verbū caro
factū ē: aliū nescio quē tanq̄ p̄phetā v̄bo dei aīatū predi-
cābimus cū dñs iesus ch̄istus et dei filiū et hoīs filiū
sit. **CHRY.** Ne aut ab eo qd dictū ē: Verbū caro fa-
ctū ē: incouenienter suspiceris versioē illius icorrupti-
bilis nature subdit: Et habitauit in nobis. Qd enī habi-
tat: non idē ē cū habitaculo: sed aliud. aliud aut dico s̄z
naturā: vnione vero et copulatione vnū ē deus v̄bū ca-
ro neq̄ p̄fusione facta neq̄ destructōe substantiarum.
ALVINVS. Uel habitauit in nobis. i. inter hoīs
conuerſatus est.

**Et vidimus gloriam eius gloriam quasi vni-
genitū a patre: plenum gratie et veritatis.**

CHRY. Cum dixisset filiū dei factū sum: et nō aliter qd
p̄ hoc v̄bū caro factū ē: rursus ipsi^o dic^o et aliud lucrū: Et
vidim^o glām eius. quam vtiq̄ nō vidissem^o: nō p̄ con-
suetudinē hūanitatē visus esset nobis. Si enī moysi nō su-
stinuerūt facie glorificatā videre: sed velamine opus fuit
qliter diuinitatē nudā existēte: iaccessibile ē v̄p̄is supioribz
v̄tatibz nos lucet et terrestres sufferre possemus. **AV.**
Uel aliter: Quia verbū caro factū ē et habi-
tauit in nobis. Ita natiuitate collp̄tū fecit: vnde tergerent oculi cordis
nostri: vt possum^o videre maiestātē ei^o p̄ eius humanita-
tē. et ideo dī: Et vidim^o gloriā eius. Gloriam eius ne-
mo posset videre nisi humilitate carnalī sanaretur. Irue-
rat enī hominī quasi puluis in oculū de terra oculus iste
sanctus erat: et terra illuc mittit^o vt sanetur: caro tē ob-
cecauerat: caro tē sanat. Carnalis enī anima facta erat:
consentiendo carnalibus affectibus: inde fuerat oculus
cordis cecatus. medicus fecit tibi collp̄tū: qm̄ sic venit

vt de carne vitia carnis exstingeret. Verbum enī caro fa-
ctū ē: vt possis dicere: Vidim^o gloriā eius. **CHR.** Sub-
dit aut: Quasi vniuentū a patre: qd multi p̄phetaz glo-
rificati sunt: puta moyses: helias heliseus: et alij multi qd
cunq̄ miracula ostenderunt: sed et angeli hoībuz appa-
rentes: et eaz que proprie nature coruscantē lucez mani-
festantes. sed et cherubin et seraphin cū multa gloria visa
sunt a propheta Ab oībus his nōs abducens euangeli-
sta: et supra omnem naturā et conseruoz nostrorum cla-
ritatē erigens mentez: ad ipm̄ nos pducit verticez. q. d.
Nō vt p̄phe aut alteri^o hoīs vel angeli aut archangeli aut
alicuius supiorz virtutū est gloria quaz vidim^o: sed qua
si ipsi^o dñatoris: ipsi^o regis: ipsi^o naturalis filij vniuentū
GREG. In sacro enīz eloquiū: Sicut et quasi aliquan-
do nō p̄o similitudine ponit: sed p̄o veritate. vnde et
istud. Quasi vniuentū a patre. **CHRY.** Ac si diceret
Vidim^o gloriā quales decebat et coueniens ē habere
vniuentū et naturalez filiū. Cōsuetudo enim multorum
regem valde ornatū videntū: vbi cū alijs enumerantes
nō possunt vniuersam representare claritatem hoc indu-
cūt: Quid oportet multa dicere: quasi rex ibat: sic et io-
ānes dicit: Vidimus gloriā eius gloriā quasi vniue-
nitū a patre. Angeli enī apparētes vt serui et dñm habē-
tes oīa agebāt. ipse vero vt dominus cūz humilī forma
apparens: sed et creature dominum cognouerunt: stella
magos vocans: angeli pastores: puer exultans in vtero
sed et pater testatus est de celis: et paracletus super ipm̄
aduenit. sed et ipsa rerum natura omni tuba clarius cla-
mauit: quoniam rex celozum aduenerat. Et enim demo-
nes fugiebant: infirmitatis species soluebantur: mor-
tuos diuinitatē sepulchra: et animas a maffia ad virtū-
tis verticez agebat. Quid vtiq̄ qd dicat p̄ceptorū p̄bi-
losophia: celestū legū virtutē: angelice vrbānitatis bonaz
ordinationē: **ORI.** in ho. Et aut qd sequit^o: Plenū gra-
tie et veritatis: duplex intellectus ē. Pōt enī de hūanita-
te ac diuinitate incarnatū vbi accipit: ita vt pl̄mitudo gra-
tie referat ad hūanitatē s̄z quā x̄ps caput ē ecclesie: et p̄i
mogenit^o creature vniuerse: qm̄ maximū et p̄ncipale gra-
tie exēplū quā nullis p̄cedētibz meritis homo effici-
tur deus: i. ipso p̄mordialiter manifestū ē. Pōt et eaz ple-
nitudo gratie ch̄isti de spūs sancto intelligi: cui^o septifor-
mis opatio humanitatē ch̄isti impleuit. Plenitudo v̄o
veritatis ad diuinitatē refert. Si vero plenitudinē gratie
et veritatis de nouo testamento maius intelligere: non in
cōgrue pronuntiabis plenitudinem gratie noui testamē-
ti esse per ch̄istum donatam: et legalū simbulozū veri-
tatem in ipso esse impletam. **THE.** Uel Plenū gratia
p̄out eius verbum gratioſum erat dicente dauid: Diffu-
sa est gratia in labijs tuis. Et veritate fm qd moyses et p̄-
phete loquebantur: aut operabantur in figura: ch̄istus
autem cum veritate.

**Ioannes testimoniūz perhibet de ipso: et cla-
mat dices: Hic erat quez dixi: qui post me venit
ante me factus est: quia p̄or me erat.**

ALCVI. Dixerat superius fuisse missum hoīem ad
p̄hibendū testimoniū: hic determinat testimoniū suū qd
manifeste p̄cursor p̄nūciāuit: vñ dī: Ioānes p̄hibet testi-
moniū de ipso. **CHRY.** Uel aliter hoc iducit ac si dī-
cat: Nō estimeis qd nos qd sum^o cū eo multo tpe et mēse
ipsius cōcautim^o: p̄pter grāz hoc testamur: qd ioānes qd
ātea eū nō viderat: nec ei p̄moriatus fuerat: ei testimoniū
p̄hibebat. Multoties aut euāgelista reuoluit ei^o testimo-
niū: qd multam admirationē huius viri habebant iu-
dei. Et alij quidē euāgeliste antiquozum meminerunt p̄-
phetarum dicentes: Hoc factum est vt impleatur quod
dictum est per p̄phetā. Hic aut altiorē et recentiorē te-
stēz inducit: non intendens a seruo dominatorem facere
fidedignū: sed audiorum imbecillitatē condescēdens

Quemadmodum enim nisi servi formam assumpsisset: non ita facile susceptibilis factus esset: ita nisi servi voce audiret: perferre non posset: nequaquam multi iudeorum verbum christi suscepissent. Sequitur: Et clamavit. i. cum pro palatione cum libertate sine subtractione oia predicat. Non autem a principio dixit: quoniam hic est filius dei unigenitus naturalis: sed clamavit dicens: Hic erat quem dixi: qui post me venit ante me facit? quia prior me erat. Quemadmodum enim matres autem non confestim pullos suos volatione docent: sed prius quidem extra nidum educunt: postea vero alias multo velocius volationem apponunt: sic et iohannes non confestim iudeos ad alta duxit: sed interim paululum a terra eos cuolare docuit dicens quod christus melior eo erat quod non parum interitus erat. Et vide qualiter sapienter idcirco testimonium non enim solum apparentem christum monstrat: sed et antequam apparuisset eum predicat. Quod significatur in hoc quod dicit: Hic erat quod dixi: hoc autem fecit ut facile susceptibilis esset christus hominum mente iam praedecentia ut ab alijs que de eo dicta erant: et nihil ad hoc humilitas habitus noceret. Ita enim humilis et communis oibus forma christus videbatur: ut si simul et verba haec audissent de eo: et eum considerassent: iohannis testimonium derisissent. THE. Dicit autem: Qui post me venit: videlicet secundum tempora natiuitatis: sex enim mensibus prior christo iohannes erat secundum humanitatem. CHRY. Vel hoc non dicit de ea generatione que est ex maria. Jam enim natus erat christus quando haec a iohanne dicebantur: sed de aduentu eius ad predicationem. Dicit autem: Ante me factus est i. clarior et honorabilior: ac si dicat: Non quia prior veni ad predicandum ex hoc maior me esse illo existimatis esse. THE. Arriani vero hanc litteram sic exponunt: volentes ostendere quod dei filius non est a patre genitus: sed factus: sicut una alia creatura. AVG. Non ergo intelligitur factus est antequam ego essem factus: sed antepositus est mihi. CHRY. Si autem quod dicitur Ante me factus est: de productione ad esse intelligeretur superfluum esset quod additur: Quia prior me erat. Quis enim est ita insipiens ut ignoret quoniam ex quo ante eum factus est: prior eo erat: quia ante me factus est: ergo quod dicit: Ante me factus est: de honore intelligitur. hoc enim quod futurus erat: factus dicit: quia consuetudo erat antiquorum prophetarum de futuris quasi de iam praeteritis loqui.

Et de plenitudine eius nos omnes accepimus: et gratias per gratia: quia lex per moysen data est: gratia et veritas per iesum christum facta est.

CORI. Sermo iste in persona baptiste de christo testantia prolatus est: quod plurimos fallit ex hinc usque illuc ille enarrauit: credentes in persona iohannis apostoli recitari. Inconsequens autem est putare subito et quasi intermedium interrupti baptiste sermonem ex verbo discipuli et cuiusque scienti percipere dictorum collationem in proposito constaret series dicti. Dixerat enim ob hoc: Ante me factus est: quia prior me erat. Et hoc autem coniecto prior me fore quod ex eius plenitudine ego quidem et ante me propheta accepimus gratiam: secundum primum. Perlegerunt enim et illi post figuras per spiritum ad veritatis speculationem: hinc etiam perpendimus ex plenitudine eius accipientes legem quidem per moysen fore datam: gratiam autem et veritatem per iesum christum: nedum fore datam sed factam patre quidem legem ante per moysen: gratiam et veritatem faciente per iesum. Sed si iesus est qui dicit: Ego sum veritas: quod veritas sit per iesum. Sed intelligendum est quod ipsa veritas substantialis ex prima veritate et eius imagine sculpte sunt multae veritates in his qui veritatem tractant: nequaquam per iesum christum facta est nec prior: sed per aliquem: sed veritas puta que constituit in paulo et apostolis per iesum christum facta est. CHRY. Vel aliter: Coniungit hic testimonio iohannis baptiste suum testimonium iohannes

euangelista dicens: et de plenitudine eius etc. Non precario est verbum: sed discipuli. q. d. Etiam nos omnes duorum decem et omnis plenitudo fidelium et qui nunc sunt et futurorum de plenitudine eius accepimus. AV. Quid autem accepimus: et gratia pro gratia: nescio ut quid nos voluerit intelligere de plenitudine eius accepisse: et super gratiam pro gratia: Accepimus enim de plenitudine eius primo gratiam: et rursus accepimus gratiam pro gratia: Quia gratiam primo accepimus: fidem. Vocat enim gratia quia gratis datur. hac ergo accepit gratiam prima peccator: ut eius peccata dimitterent. et ite gratiam pro gratia. i. pro hac gratia in qua ex fide viuimus recepturi sumus aliam id est vitam eternam: vita enim eterna quasi merces est fidei: quia ipsa fides gratia est: vita eterna gratia est pro gratia. Non erat ista gratia in veteri testamento: quia lex minabatur: non optulabat: iubeat non sanabat: languorem ostendebat: non aufererat: sed preparabat medicum venturo cum gratia et veritate: unde sequitur: Quia lex per moysen data est: gratia et veritas per iesum christum facta est. Morietur. i. temporale et eterna occidit mors omni tui. ipsa est gratia que promissa et non habita erat in lege. CHRY. Vel accepimus gratiam pro gratia. i. per veteri noua. Sicut enim est iusticia et iusticia: adoptio et adoptio: circumcisio et circumcisio ita gratia et gratia: sed illa quidem ut typus: haec vero ut veritas. Hoc autem induxit ostendens quoniam et iudei gratia saluabatur: sed et nos omnes gratia salui sumus: misericordie autem et gratie fuit legem suscipere. Propterea cum dixisset Gratia pro gratia: ostendens magnitudinem eorum que data sunt subdit: Quia lex per moysen data est: gratia et veritas per iesum christum facta est. Et supra quidem iohannes ad seipsum parans xpus ait: An me facit? etc. Hic autem euangelista ad cum illo tempore magis in admiratione apud iudeos erat quod iohannes: xpi preparationem facit. i. ad moysen. Et considera prudentiam in pionarum et preparationem facit: gratiam et veritatem legi opponens. et huic addit: Data est: quod ministrantia erat huic autem facta est: quod est regis cum potestate oia operantis. cum gratia quidem: quia cum potestate oia dimittebat per petrum. et gratiam quidem a baptista donauit: et adoptio quod per spiritum nobis datur: et alia multa ostendit. veritatem autem plenam. sciemus: si figuras veteris legis didicerimus. Ea enim que in nouo testamento perficenda erant in veteri testamento figuris praescripta sunt: quas xpus veniens adimpleuit. Unum figura data est per moysen: veritas per xpm facta est. AV. xij. de trinitate. Vel gratiam referam ad sciam: veritatem ad sapiam: in rebus enim per ipsos oris: illa summa gratia est: quod bonum deum in rebus recte percipimus et deo. In rebus vero eternis: summa veritas recte tribuitur dei verbo.

Et cum nemo vidit unquam. Unigenitus filius qui est in sinu patris: ipse enarrauit

CORI. Incongrue eradiis asserit hoc promulgatum fuisse non a baptista sed a discipulo. nam si illud de plenitudine eius nos omnes accepimus: a baptista platum est quod non est sequens ipse de gratia christi suscipiente et factum per gratiam: ostenditque legem per moysen fore datam: gratiam vero et veritatem per iesum christum: per se intellexisse quod nemo vidit unquam: quod unigenitus cum in patris gremio requiescat interpretatione ipsi iohanni: nec non oibus his quod de perfectione gustauerint percipit. Non enim nunc primum annunciat: nam priusquam abraham fieret: docet nos abraham exultasse: ut videat ei gloriam. CHRY. Vel aliter: Euangelista ostendens multam eminentiam donorum christi ad ea que per moysen dispensata sunt: vult de reliquo ceteros rationales ostendere dicere. nam ille quidem famulus existens: minorum reus factus est minister: hic vero dominus et regis filius existens multo maiora nobis attulit coexistens semper patri et videtur eum per hoc ita iulius dicere. Cum nemo vidit unquam.

AV. ad paulinam: Quid ergo quod iacob dicit: Vidi dominum faciem ad faciem: quod de moysen scriptum est: Quia loquebatur cum deo facie ad faciem. et illud quod propheta isaias loquitur de eis: Vidi dominum sabaoth sedentem in throno.

GRE. xvij. moza. Sed patet ut intelligi quod diu hic moraliter videtur: videri per quasdam imagines potest deus: sed per ipsam naturam sue speciem non potest: ut anima gratia spiritus afflata: per figuras quasdam deus videatur: sed ad ipsam vim eius essentie non pertingat. hinc est enim quod iacob qui deum se vidisse testatur: non nisi angelum vidit: hinc est quod moyses qui cum deo facie ad faciem loquitur dicit: Ostende mihi te ipsum manifeste ut videam te. Ex qua eius petitione colligitur: quia cum sitiebat per incircumscripse nature sue claritatem cerne re quem iam ceperat per quasdam imagines videre.

CHRY. Si autem antiqui patres ipsam viderunt naturam nequaquam differenter considerassent. simplex enim quedam est et infigurabilis: non sedet: neque stat: neque ambulat: hec enim corporum sunt. unde et per prophetas dicit: Ego visionem multiplicavi eis et in manibus prophetarum assimilatus sum: hoc est descendit eis: non quod erant apparui: quia enim filius dei per veram carnem appariturus erat nobis: primo exercitavit eos videre deum: sicut possibile erat eis videre. **AVG.** ad paulinum: Sed cum scriptum sit: Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt. et iterum. Cum appuerit similes eis erunt: quoniam videbimus eum sicuti est: quid est quod hic dicit: Deum nemo vidit unquam? An fortasse respondetur quod illa testimonia de videndo deo sunt non de visio: ipsi enim deus videbunt: dictum est: non viderant: et non vidimus sed videbimus eum sicuti est: deum enim nemo vidit unquam. Vel in hac vita sicuti ipse est: vel etiam in angelorum vita sicuti visibilis ista que corporali visione cernunt. **GREGO. xvij. moza.** Si vero a quibusdam potest in hac corruptibili carne viantibus: sed in inestimabile virtute crescentibus quodam contemplationis acumine eterna claritas dei videtur: hoc ab hac sententia non abhorret: quoniam quidam sapientiam que deus est videt: huic vite funditus moritur: ne iam eius amore teneatur. **AV.** super genesis ad litteram: Nisi enim ab hac vita quilibet quodammodo moriatur: sue omnino exiens de corpore: huc ita avertitur et alienatur a carnalibus sensibus: ut merito nesciat sicut apostolus ait: utrum in corpore an extra corpus sit: non in illam rapitur et subuehiatur visionem. **GRE. xvij. moza.** Sciendum vero est quod fuere nonnulli qui deum dicerent in illa regione beatitudinis in claritate sua conspici: sed in natura minime videri: quos nimis nitore inquisitionis subtilitas fecellit: neque enim illi simpliciter incommutabili essentie aliud est claritas: aliud natura. **AV.** ad paulinum: Si autem dicitur: in hoc quod scriptum est: Deum nemo vidit unquam: homines tantummodo intelligendos. nam hoc apostolus planius explicans: Quem nemo inquit hominum vidit: sed nec videre potest ut ita dictum sit: Deum nemo vidit unquam: ac si diceret: Nullus hominum. questio illa solui videbitur: ut non sit huic sententie contrarium quod dominus ait: Angeli eorum semper vident faciem patris mei: ut scilicet angelos deus videre credamus: quem nemo vidit unquam. scilicet hominum.

GRE. xvij. moza. Sunt in nonnulli qui nequaquam deum videre nec angelos suspicant. **CHRY.** Dicentes quod ipse quod deus est: non solum prophetis sed nec angelis videtur: neque archangelis. Sed si interrogaueris eos audies de substantia nihil respondentes. Gloria vero in excelsis deo non solum cantantes: sed et in terra pax hominibus bone voluntatis. Et si a cherubin et seraphim concupieris aliquid discere: mysticam sanctimoniam melodiam audies: et quoniam plenum est celus et terra gloria eius. **AVG.** ad paulinum: quod quidem in tantum verum est quia dei plenitudinem nullus non solum oculis corporis sed vel ipsa mente aliquando comprehendit. Aliud est enim videre aliud totum videndo comprehendere: quando quidem id videtur quod presens vitium sentitur: totum autem comprehenditur videndo quod ita videtur ut nihil eius lateat videntem: aut cuius fines circumscribi possunt.

CHRY. Sic igitur solus patrem videt filius et spiritus sanctus. Quod enim creabile est nature: qualis poterit videre quod increabile est: Ita igitur nullus novit deum ut filius. unde sequitur: Unigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarrauit: ne propter nominis commutationem unum quendam eorum qui gratia facti sunt filiorum esse existimes eum: primo quidem adiectus est articulus. Si vero hoc non sufficit tibi: audi aliud nomen unigenitus. **HYLA. vi. de tri.** Nature quidem fides non satis explicata videbatur: ex nomine filii: nisi proprietatis virtus per exceptionis significantia adderetur: preter filium enim et unigenitum nihil cognominans suspensionem penitus adoptionis excludit: cum veritatem nominis unigeniti natura prestaret. **CHRY.** Sed et aliud posuit dicens: Qui est in sinu patris. Et enim in sinu conuersari multo plus est quam simpliciter videre. nam qui simpliciter videt: non omnino eius quod videt cognitionem habet. qui vero in sinu conuersatur nihil ignorabit. Cum igitur audieris quod nullus cognoscit patrem nisi filius: nequaquam dicas: quoniam si plus omnibus necuit patres: sed non quia tus est novit eum: propterea euangelista in sinu patris eum morari dicit: ut non estimemus per id aliud significatum quam familiaritatem unigeniti et coeternitatem ad patrem. **AVG.** In sinu enim patris est in secreto patris. Non enim deus habet sinum quemadmodum nos habemus in vestibus: aut cogitandus est sic sedere: quod nos aut forte cinctus est ut sinum haberet: sed quia sinus noster ita est: secretum patris in patris voluntate. Qui igitur in secreto patris novit patrem: ipse enarrauit quod vidit. **CHRY.** Sed quid enarrauit: quoniam unum est deus: sed et hoc reliquum prophetarum et moyses clamat. quid ergo plus didicimus a filio in sinibus paternalibus existente? Primum quod de ipsa hec que alij narrauerunt: sunt enarrata ex opere unigeniti. Deinde quoniam multo maiores suscipimus doctrinam per unigenitum: et cognovimus quoniam spiritus est deus et eos qui adorant eum in spiritu et veritate adorare oportet quoniam deus pater est unigeniti. **BEATA.** Preterea sciendum quod si ad preteritum referat: quod ait: Enarrauit: homo facit: enarrauit: quid de trinitatis unitate sentendum: qualiter ad eius contemplationem properandum: quibus actibus sit perueniendum: Si vero referat: ad futurum tunc enarrabit cum electos suos ad visionem claritatis sue inducet. **AV.** fuerit autem homines qui dicerent vanitatem cordis sui decepti. Pater inuisibilis est: filius autem visibilis est. Si ergo propter carnem filius visibilis dicitur: et nos credimus et est catholica fides. Si autem ut ipsi dicunt: antequam incarnaret multum delirant si christus sapientia dei et virtus dei est. Sapientia enim dei videri oculis non potest: si verbum hominis oculis non videtur: verbum dei sic videri potest. **CHRY.** Non igitur soli ipsi proprium est: Deum nemo vidit unquam sed et filio: quia ut paulus dicit: est imago dei inuisibilis: qui vero inuisibilis imago est: et ipse inuisibilis est.

ET hoc est testimonium iohannis: quando miserunt iudei ab hierosolymis sacerdotes et levitas ad eum ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est: et non negavit et confessus est quia non sum ego christus. Et interrogaverunt eum. Quid ergo? Respondit: Velas es tu. Et dixit: Non sum propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es ut responsum demus tibi qui miserunt nos? Quid dicis de teipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto dirigite vias domini: sicut dixit isaias propheta.

ORIGENE. Secundum legitur hoc testimonium a iohanne baptista de christo prolatum: incipiente primo illic: Vite est de quo dixi: et desinente ibi: Ipse enarrauit. **THE.**

vel aliter. Postq̄ superius dixit euangelista q̄ ioannes testabat de christo: Ante me factus est: nunc subiungit quando premissum testimonium reddiderit christo ioannes. unde dicit: Et hoc est testimonium ioannis quādo miserunt iudei ab hierosolymis sacerdotes et leuitas ad ioannem. **ORIGENES.** Iudei quidem ab hierosolymis ut cognati existerent baptiste de stirpe sacerdotali existentis: sacerdotes et leuitas destinant: sciscitatuos quis eēt ioannes: eos. s. qui reputati sunt secundū electi onem ab alijs differre et ab electo hierosolymorum loco. Ioannem itaq̄ querunt cum tanta veneratōe: erga christum autem nihil huiusmodi factum legitur a iudeis: sed quod erga ioannem iudei: hoc ioannes erga christum persequitur: per priores discipulos interrogat: Tu es q̄ ventur? es an alium expectam? **CHRISTUS.** Sic autē fide dignū estimauerunt esse ioannē ut ei de seipso dicenti crederet. unde dicit: Ut interrogarent eum: Tu quis es. **AVGUSTINUS.** autē mitterent nisi mouerentur excellentia auctoritatis eius: quia ausus ē baptizare. **ORIGENES.** Ioannes autē ut videt discerneret ex quone sacerdotū et leuitarū dubitatione: ne forte christus eēt baptizās: apertius tñ illud p̄fiteri cauebat ne temerarij putarent. Quapropter merito ut eorū opinio fallax de eo primitus aboleretur: ac subinde veritas p̄palaret q̄ nō sit christus ante oīa manifestat. vñ sequit̄ Et p̄fessus ē et nō negauit: et p̄fessus ē: quia nō sum ego christus. Hic etiā adiciam: quia christus aduentus christi populū recreabat quodammodo iā p̄ns christi legis peritis et scriptis illius tempus speratū colligentibus: propter quod ibi codas nō modicā multitudinē quasi christus aggregauit: et post illū iudas galileus in diebus p̄fessionis. Cuius ergo seruētus christi expectaret aduentus: iudei transmittunt ad ioannē per hoc quod dicit: Tu quis es. cōficere volentes si ipse se christum fateret. Nō autē ex eo q̄ dicit: Non sum ego christus: negauit. ex hoc enim ipso confessus est veritatem. **GRE.** Negauit plane quod nō erat: sed nō negauit quod erat ut veritate loquens: eius membrū fieret: cui sibi nomen fallaciter nō usurparet. **CHRISTUS.** Vel aliter: Passi erāt iudei quādā humanā passionē ad ioannē. Indignum. n. estimabāt subijci eū christo. propter multa que ioannis claritatē demonstrabāt: quorū primū erat genus illustre: Principis enī sacerdotū fili? erat: deinde dura educatō: hūanorū despectio. In christo autē p̄trariū videbat gen? humile: quod ei exprobrabāt dicētes: Nōne hic ē fabri filius dicta cōsa et vestimēta: nihil plus multis habētia: quia igitur ioannes p̄tinue ad christum mittebat volētes magis ioannem hīc magistrū mittūt ad eū opinātes per blanditias eū alligere ad p̄fessū se christum esse. nō ergo quosdā contemptibiles mittūt: ut ad christi ministros et herodianos s. sacerdotes et leuitas: et nō quoscūq̄: sed eos q̄ erāt ex hierosolymis: hoc ē honorabiliores. Et ad hoc mittūt: ut iter rogarent. Tu quis es: nō quasi ignorātes: s. volētes eū inducere ad hoc quod dixit: unde ioannes ad mētem et non ad interrogatōnē eis respondit. Et p̄fessus ē et nō negauit: et p̄fessus ē: quia nō sum ego christus. Et vide sapiam eū geliste. tertio quasi idē dicit: et virtutē baptiste indicans: et maliciā et amentia iudeorū. Deuotū enim famulū ē non solū nō rapere gloriā dñi: sed oblātā a multis respuere. Turbe enī ex ignorātia ad hanc venerūt suspitōnē: ut ioannē christum estimaret. hī vō a maligna mēte ex qua interrogabāt eū: estimātes per blanditias attrahere ad hoc quod volebāt: nisi enim excogitassent hoc rīdenti: Nō sum ego christus. dixissent. Nō hoc suspicari sum? nō hoc venim? interrogaturi: sed capti et manifesti effecti ad aliud veniunt. vñ sequitur: Et interrogauerūt eū. Quid ē: helias es tu. **AVGUSTINUS.** Nouerat enī q̄ p̄cessurus erat helias christum. nō enī alicui ignotū erat nomē christi apud hebreos s. nō putabāt illū eē christum nec tñ oīo putauerūt christum nō eē vērū: et cū speraret futurū: offenderūt in p̄ntem. Sequit̄: Et dixit nō sum. **GRE.** in ho. Ex his vbi nobis questio valde i-

plexa generat. Alio quippe i loco inquisitus a discipulis dñs de helie aduentu rīdit. Si vultis scire: ioannes ipse ē helias. Resistit autē ioannes dicit: Nō sum helias. Quod ē propheta veritatis ē: si eiusdem veritatis sermonib? cōcoris nō est. **ORIGENES.** Dicit autē aliquis q̄ se ignorabat ioannes eē helias: et hoc nūmā vident: qui assunt iteratē in corporatōnis rōnā tāq̄ anima deuotū inducente corpora. Querūt enī iudei per leuitas ac sacerdotes an esset helias cū iteratē corporis assumptionis documētū verax arbitrant quasi paternū christes: nec alicui ab archano suo rū doctrina: ob hoc itaq̄ dicit ioannes: Helias non sum. nā nescit p̄mēnā vitā p̄p̄ia: qualis autē vñ rōnabile sit tāq̄ p̄p̄ia spū illuminatus ē: et de deo et vñgēto tāta narravit: ignorasse de seipso an vñq̄ eius anima fuerit in helia? **GRE.** in ho. Sed si subtiliter veritas ipsa requirat hoc quidē q̄ inter se contrarij sonuit: quod contrarium nō sit inuenit. Ad sachariam nāq̄ de ioanne angelus dixit: Ipse precedet ante illū in spū et vñte helie: q. s. sicut helias fuit oīi aduentum p̄ueniet: ita ioannes p̄uenit p̄mū. Sicut ille p̄cursoz ventur? ē iudicis: ita iste p̄cursoz facturus est redemptoris. Ioannes igitur in spiritu helias erat: in persona helias non erat. Quod autem dñs faretur de spiritu hoc ioannes denegat d. p̄sona: quia iustū sic erat ut discipulis dñs spūalē de ioanne snāz diceret: et ioannes turbis carnalib? nō de suo spiritu: sed de corpore rīderet. **ORIGENES.** Rīdit igitur leuitis et sacerdotibus. Non sum. p̄fectas p̄p̄itū questionis eorū: non enim sapiebat p̄missa examinatio si idē spūs esset in vtroq̄: sed si ioannes eēt ipse helias qui assumptus ē: nūc apparet fuit q̄ a iudeis expectabat absq̄z natiuitate. primus autē arbitras resurrectionē corporis dicit: q̄ icōlequēs ē filiū sacharie tantū sacerdotis i semio natū: sup oīem humanā expectationē ignorari a sacerdotibus ē timor: in oībus habitantibus circa eos. Sed forsitan qm̄ ppe finē heliam expectabāt antichristū quasi tropice sciscitari vidēt: an es tu q̄ p̄nuncias christū venturū. et cauter rīdit: Non sum. Sed et nihil mirabile: sicut in saluatore plurib? scitib? ex maria natiuitatē eius: quidā falsebantur putantes eū ioannem baptistā vel heliā aut aliq̄ē p̄phetarū: sic et in ioanne quosdā ortus eius ex sacharia nō latebat: et quidam dubitabant: si forsitan q̄ expectabatur helias appuit in ioanne. Quoniam vero cum plures in israd edite fuerint prophete vñus de quo moyses prophetauerat p̄sertim expectabatur. iuxta illud: Prophetam vobis suscitabit deus ex fratribus vestris: sicut mihi illi parebitis. Tertio sciscitantur: non si forte propheta simplici ter: sed cum articulo in greco ponitur. unde sequitur: Propheta es tu. Per singulos enīz prophetas nouerat populus israel neminem eorum fore hunc quem moyses prophetauerat: qui sicut moyses medius staret inter deum et homines: et accepto testamento a deo traderet discipulis. Hoc autem illis nomen non christo attribuitur: sed arbitrantibus alium a christo ipsum fore. Ioannes sciuit quoniam et christus ille propheta esset. unde subditur: Et respondit: non. **AVGUSTINUS.** Vel quia ioannes maior erat q̄ propheta: quia prophete longe p̄mū clauerunt: ioannes p̄sentem demonstrabat. Sequitur: Dixerunt ergo ei quis es. ut responsum deuus his qui miserunt nos: quid dicis de teipso. **CHRISTUS.** Vides hic vehemēt? insistentes et interrogantes. Hunc autē cum mansuetudine eas que non erant vere suspensiones destruentem et eam que est vera ponentem. unde sequitur: Aut: Ego vox clamantis in deserto. **AVGUSTINUS.** Itā illū dixit: In ioanne prophetia ista completa est. **GRE.** Scitis autem q̄ vñgētus filius verbum patris vocatur. Ex ipsa autē nra locutione cognoscimus: quia prius vox sonat ut verbum possit audiri. Ioannes ergo vocem se asserit esse: quia verbum precedit: et per eius

ministerii: patris verbum ab hominibus auditur. ORI. Ineleganter autem heraction de iohanne et prophetis consideras. Qui vbi dicitur: et vocem autem per iohannem intelligit. Solus enim sonus est ois gradus propheticus. Qui dicendum quod si non significatiua voce dederit tuba: nemo se accinget ad pluu. Si ergo nil aliud quam sonus est vox prophetica: quod transmittit nos ad illam saluatore. Scrutamini inquit scripturas. Dicit autem iohannes se esse vocem non clamantem in deserto: sed clamantis in deserto: et. f. q. stabat et clamabat: Sicut sicut veniat ad me et bibat. Clamat enim ut distantes auditu percipiat et graue habentes auditu sentiant immensitate eorum que dicunt. THE. Uel quod veritatem manifeste annunciat: ois enim qui in lege erant obscure loquebantur. GREG. Uel in deserto iohannes clamant: quasi derelictis ac destitute iudee: solatiu redemptoris annunciat. ORI. Opus autem vocis in deserto clamantis est: ut aia deo discuta: ad recta faciendam via domini renouet: nequaquam prauitate serpenti gressus: persequendo: sed contemplatione quidem sublimata in veritate absque punctione medicum: et secundum actionem post prauam speculationem licitum opus referentem. vbi sequitur: Si rigite via domini: sic dicit iohannes prophetam. GRE. Uia domini ad cor dirigis: cui veritatis sermo humiliter auditur. Uia domini ad cor dirigis cum ad preceptum vita preparatur.

Et qui missi fuerant erant ex phariseis. Et interrogauerunt eum: et dixerunt ei: Quid ergo baptizas si tu non es christus neque helias: neque propheta? Respondit eis iohannes dicens: Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. Ipse est qui post me venit qui ante me factus est: cuius ego non sum dignus ut solam corrigiam calciamenti. Hec in bethania facta sunt trans iordanem vbi erat iohannes baptizans.

ORI. Facta ratione versus sacerdotes et leuitas: de quo missus est a phariseis. vbi dicit: Et qui missi fuerant erant ex phariseis. Quatuor enim ex ipso sermone pecturari coniungit dico tertium hoc esse testimonium. videtur quod iuxta sacerdotale et leuitica personam cum mansuetudine platum illud: Tu qui es: Nihil enim arrogans vel peritum in eorum questione princeps: sed cuncta decetia vos dei ministros. Sed pharisei secundum suum nomen diuisi et importuni ex discordia pumeliosas voces prehendunt baptiste. vbi sequitur: Et dixerunt ei: Quid ergo baptizas: si tu non es christus neque helias neque propheta? Non quasi scire volentes: sed prohibere eum a baptismo. Deinde vero nescio quo pacto peruenit ad baptismum iuerunt ad iohannem. Huius autem solutio est: quod pharisei non credentes accedunt ad baptismum: sed ex hypocrisis cum timeant populum. CHRY. Uel ipsi iudei sacerdotes et leuitae ex phariseis erant. Et quod blanditijs eum non valuerunt superplantare: accusatione ei immittere tentant: cogentes eum dicere quod non erat: vnde sequitur: Et interrogauerunt eum et dixerunt: Quid ergo baptizas: si tu non es christus neque helias neque propheta: quasi audacie videbatur esse baptizare: si christus non erat: nec precursor illius: nec princeps. i. prophetam. GRE. Sed sanctus quisque etiam cum puer la mente requiritur a bonitatis sue studio non mutatur. Unde iohannes quoque ad verba inuidie predicamenta respondit vite. vbi sequitur: Respondit eis dicens: Ego baptizo in aqua. ORI. Ad illud enim: Quid ergo baptizas: quod aliud asserri decebat: nisi primum baptismum carnale preterdere. GRE. Iohannes enim non spiritu sed aqua baptizat: quod per se solue non valebat: baptizatores corpora per aquam lauant sed in aias per ventum non lauant. Cur ergo baptizat: quod per se per baptismum non relaxat: nisi ut percursum suum ordinem seruas. f. qui nascitur nascendo preueniat: baptizatur quoque dum baptizatio preuenit: et qui predicando factus est precursor christi: baptizando etiam precursor eius fieret imitatione sacramenti: qui iter hec mysterium redemptionis

nostre annuncias: hunc in medio hominum et stetit asserit et nesciri. Sequitur enim: Medius autem vestrum stetit quem vos nescitis: quod per carnem dominus apparuit et visibilis extitit corporis: re et invisibilis maiestate. CHRY. Hoc autem dicit: quoniam decem erat christum mixtum esse populo: ut vnum multorum se vbiq; humile esse docentem. Cum autem dicit: Quem vos nescitis. Scientia hic cognitionem certissimam dicit: puta quis est et vnde? AVG. Humilis enim non videbat: et propterea lucerna accensa est. THE. Uel medius erat phariseorum dominus: sed ignorabat eum: quoniam ipsi scripturas se scire putabant: et ingruunt in illis pronuntiabant dominus: medius eorum erat: in cordibus eorum: sed nesciebant eum: eo quod scripturas non intelligebant. Uel aliter: Medius quidem erat in quantum mediator: dei existens et hominum christus iesus mediator phariseorum extitit: volens illos deo iungere: sed ipsi nesciebant eum. ORI. Uel aliter: Hoc edito ego baptizo in aqua ad illud. Quid ergo baptizas: Ad secundum si tu non es christus: preconium de precedenti christi substantia proponit: quod tanta sit eius virtus: quod invisibilis sit sua deitate: cum sit pater cunctis et totum per orbem diffusus: quod notat ex illo Medius vestrum stetit. Hic enim per totam orbis machinam effudit: sic ut que creantur per ipsum creentur: oia enim per ipsum facta sunt vnde palam est quod in quiritibus a iohanne: Quid ergo baptizas: ipse medius erat. Uel quod dicit: In medio vestrum stetit: intelligendum est de nobis hominibus. Cum enim sumus terrestres: in medio nostrum existit: ex eo quod principale. f. cor in medio totius corporis insitum est. Qui ergo vbi in medio gerit: non autem cognoscit de illi natura: nec de quo fonte manauit: nec quod consistit in eis: hi vbi in medio sui obtinere ignorat: quod in iohannes agnouit. vbi exprobrando dicit ad phariseos: Quare vos nescitis. Quia expectantes pharisei christi aduentum: nihil arduum de eo cuncte plabant: solum hominem sanctum existimantes eum esse. Dicit autem stetit. Nam stat pater inuariabilis existens et impermutabilis stat quoque vbi eius ad saluandum continuo quousque carnem suscipiat: quousque medius hominum stetit invisibilis. Ne vero putet aliquis alium esse invisibilem ad ois homines venientem: vel ad vniuersum orbem ab eo quod humanatus est et in terra apparuit: subdit Qui post me venit. hoc est qui post me apparuit. Non autem idem denotat hoc per hoc quod dicit: Post: et cum iesus nos per se inuitat. Illic enim sed post ipsum precipit nobis ut ei indagando vestigia: perueniamus ad patrem: hic autem ut pateat: quid sequatur ex iohannis dogmatibus. venit enim ut cuncti credant per eum preparati ad preceptum vbi per minora. Dicit ergo: Ipse est qui post me venit. CHRY. Ac si diceret: Ne existimetis in meo persistere baptismate. si enim meum baptismum preceptum esset: alius non veniret post me: aliud baptismum daturus: sed hec per patetio est illi et transibit in primo: ut vmbra et imago: sed oportet eum qui veritate imponet venire per me. si enim hoc esset preceptum: nequaquam secundus locus quereret. Et ideo subdit: Qui ante me factus est. hic est honorabilior et clarior. GRE. Sic namque dicit: Ante me factus est: ac si dicatur: antepositus est mihi. Post me ergo venit quia postmodum natus: ante me autem factus est quia mihi prelatas. CHRY. Ne autem existimes compatibile esse excellentiam hanc: incomparabilitatem ostendere volens subiungit: Cuius ego non sum dignus ut solam corrigiam calciamenti. q. d. intantum est ante me ut ego neque in vltimis ministro: um vocari dignus sum. Calciamentum enim sol tunc vltimi ministerij res est. AV. Unde rsi dignum se diceret tantummodo corrigiam calciamenti soluere multum se humiliasset. GREG. Uel aliter: Nos apud veteres fuit ut si quis eam que sibi competeret accipere uxorem nollet: ille ei calciamentum solueret qui ad hac sponsus iure propinquitatis veniret. Quid igitur inter homines christus nisi sancte ecclesie sponsus apparuit Recte ergo iohannes se indignum esse ad soluendam corrigiam eius calciamenti denunciat: ac si aperte dicat redemptoris vestigia non denudare valeo: quia sponsi nomen

mibi imeritus nō vsurpo. qđ nō intelligi r aliter pōt: Quis enim nesciat qđ calciamenta ex mortuis animalibus fiāt Incarnatus vero dñs veniens quasi calciatus apparuit qui in diuinitate sua morticina nostre corruptionis assumpsit. Corrigis ergo calciamentū ē ligatura mysterij. Ioannes ergo soluere corrigia calciamentū eius non valet: qđ incarnationis mysteriū nec ipse inuestigare sufficit: ac si patenter dicat: Quid miri si mibi ille prelatus ē quem post me quidē natum considero: sed natiuitatis et mysterij nō cōprehendo. **ORI.** Quidāz vero nō inepte dixit hoc sic intelligendum: Non sum ego tanti vt causa mei descendat a magnalibus: ac carnē quasi calciamentum suscipiat. **CHR.** Et qđ ioannes cum decenti libertate ea que de christo sunt omnibus predicabat: propterea euangelista r locū designat dicens: Hec in bethania facta sunt trans iordanem: vbi erat ioannes baptizans. Non enī in domo neq; in angulo christum predicabat: sed iordanē transiens in mediā multitudīne pñtib; oib; qui ab eo baptizabant. Quedam vero exemplari orū certius hñt in bethabozā. Bethania enim nō vltra iordanē: neq; in deserto erat: s; ppe hierosolymam.

GLO. Vel due sunt bethanie vna trans iordanē: altera citra nō lōge a hier; vbi lagarus fuit suscitatus. **CHR.** hoc autē r ppter aliā cām designat: qđ enim res nō anti quas narrabat: sed ante paruū tempus ptingētes presentēs: r videntes testes facit eorum que dicunt. demonstrationē a locis tribuens. **ALCVINVS.** Bethania vero domus obediētiē interpretat p qua inuitur: qđ p obediētiā fidei oēs ad baptisimū debent puenire. **ORI.** Bethabozā vō interpretat domus pparationis r puenit cū baptisimo: pparantia dñō plebē pfectā. Iordanis autē interpretat descensus eoz. Quis autē erit hic flumē nū saluato: noster p quē ingrediētem in hūc mundū mūdā r puenit: nō suū descendēte descensum: sed humani generis: hic segregat donatos a moyse ab his que p iesum donatur fortēs: hui; riuuli letificat ciuitatē dei. Sicut autē oraco latitat in egyptiaco flumē: ita deus i isto. Patet enī ē i filio: r qđ pficiētur illic vbi se lauet: obprobrium egypti deponit ac apti ad pceptionē hereditatis paratur: necnō a lepra mūdāt: r duplēs capaces sunt gratie ac pmpri sūt ad susceptionē spūitus almi. In aliud flumē nequaq; descendenti spūitali columba. Trās iordanē vero ioānes baptizat vt pcursoz veniens nō in nocētes: sed peccatores vocare.

Altera die vidit ioannes iesum venientē ad se: r ait: Ecce agn; dei: ecce qui tollit peccata mundi. Hic est de quo dixi: Post me venit vir qui ante me factus est: qui prior me erat: r ego nesciebā euz. Sed vt manifestetur in israel: propterea veni ego in aqua baptizans.

ORI. Post testimoniū ioānis: iā videt iesus veniens ad eū nō solū adhuc psecutantē: sed r potiorē effectum qđ p oīē secundariā designat: vñ dī: Altera die vidit ioannes iesum venientē ad se. Prīdē autē iesu mater pñtus vt illū pceptat matrē ioānis pgnātē pficiēti: r p voces pueniēte ad aures elisabeth ex maria salutione exultat ioannes pceptus i vtero. Hic autē post ioannis testimonia ipse v; a baptista: accedēs ad eū: pñtus autē audit. alioz instruit aliquis: ac deinde oculatē inspicit illa. Per hoc autē qđ maria ad elisabeth venit minorē: r filius dei ad baptistā: ad seruoze opulēdi minorib; r ad modestiā admonemur. Vnde vnde ad baptistā venit saluator: nō hic dī: s; ex dictis mathei colligim; dīcētis: Tūc venit iesus a galilea ad iordanē ad ioāne: vt baptizaret ab eo. **CHR.** Vel aliter: Matheus aductū xpi ad baptismū pñtialiter dīcit. Ioānes autē r rursus eū inisse ad ioāne ostēdit p baptismū: r hoc manifestat qđ postea dī

cit: Quia vidit spūm descendētem rē. Partit enī sunt sibi euāgeliste ipa narrationis. Matheus enī ea qđ anteq; ligaretur ioānes baptista preteritis festinat ad ea que deinceps sūt ipa. Sed ioannes his maxime innotat: que. ante incarcerationē ioānis fuerūt. vñ hic dī: Altera die vidit ioānes iesū venientē ad se. Cuius igit grā scō p baptismū ad eū veniebat: qđ ipm baptizauerat euz mltis vt nullus suspiceret qm ex eadē cā ex qua ad ioāne r aīq; ad ioāne veniret: puta peccata pñsursus aut in penitentiam ab uendens in flumine. Propterea s; accedēs dāns ioāni occasionē corrigēdi hanc suspitionē quā ioānes p vba corripit. vñ sequit; r ait: Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Qui igit ita purus erat vt alioz peccata ab soluere posset: manifestū ē qm nō vt cōfiteri peccata accedat: sed vt occasione det ioāni loquēdi de ipso. Venit enī secundo vt bī qui priora audierant: carnis recipiat qđ predicta sunt: r alia rursus audiant. Dicit autē Ecce agnus dei. Inuens qđ hic est qui olim querebat: rememorans pphetiā isai: r vmbre que fm moysen erat: vt a figura facilius eos ducat ad veritatez. **AVG.** Si autem agnus dei ē inocēs: r ioānes agnus an nō r ipse ē inocēs: sed oēs ex illa ppagine veniunt de qua cantat genēs dāuid: Ego in iniquitatibus pceptus sum. Solus ē ille agn; qđ nō sic venit nō enī in iniquitate cōceptus est: nec i pñtis mī et; eū i vtero aluit: quē vgo pcepit vgo peperi: qđ fide cōcepit: r fide suscepit. **ORI.** Sed cū quis qđ offeratur aialia i templo: tria terreflita: vitulus onis r capra: volatilia vō duo: turtur r columba. r de quib; tria adducant: aries onis agnus: de genere onū agnum memorauit. Agn; enī in oblationib; quotidianis offerri videmus: vñ quidē mane alterum vō vespere. Quoniam autem oblatio alia pōt esse quotidiana a rōnali natura pprehendenda: nisi vbum ingens agnus typice nūcupatus: Hec nempe censetur oblatio matutina ad requietiam intellectus i diuinis relatū. neq; enī ala pati pōt vt summis iugiter iustat: eo qđ corporis terreflitis r grauis coniugium ē sortita. Ex hoc etiam verbo quod christus ē coniectare de pluribus poterimus: r quodammodo vespere pertingemus ad corporalia procedentes.

Qui autē hunc obtulit agn; ad imolandum deus fuit bo mine reconditus: magnus sacerdos qui dicit. Nemo tollit animam meam a me sed ego pono eam. vñ dicitur: Agnus dei. Ipse enī nō os languoz res accipiens totius mundi tollēs peccata: mortem quasi baptismū suscepit. Apud deū enī nō ptransit incorruptum quicquid agnus qđ disciplina indigeat: que p difficilia exerceat. **THE.** Vel dicitur: christus agnus dei: in quantum deus pater mortem christi acceptauit pro nostra salute: vel in quantum cum pro nobis tradidit mortē. Sicut enī dicere cōsueuimus: Hec oblatio ē talis hominis i. quam talis homo obtulit: sic r xps dī agn; dei: dantis. i. filii suoz p nostra salute in mortem. r ille quidē agnus typicus nullius omnino peccatū sustulit: hic vō peccatum vniuersi orbis terrarum: periclitantem enī mūdū eruit ab ira dei vnde subdit: Ecce qđ tol. pec. mun. Nō autē dixit qui tollit s; qui tollit peccata mūdū: quasi semp hoc faciente ipso nō enim tunc solum mlti cum passus ē: sed ex illo tempore vsq; ad presens tollit: non semp crucifixus: vnam enī p peccatis obtulit oblationē: sed semp purgans per illam.

AGREGO. vñ. mora. Tunc autem ab humano genere plene peccatū tollitur: cū p incorruptionis gloriā nostra corruptio pmutabitur. Essē nāq; a culpa liberi non possumus: quousq; in corporis morte teneamur. **THE.** Sed quare non dixit Peccata mundi: sed peccatum: vt videlicet per hoc qđ dixit peccatum vniuersaliter peccataz videretur innuere: sicut cōsueuimus dicere qđ homoeiectus ē de paradiso idest omne genus humanum. **BEDA.** Vel peccatum mūdū dicitur originale peccatū quod est commune totius mundi: quod quidem pñm

originale et singulorum supradicta: xps p gram relaxat.

AVG. Qui. n. de nra natura pcam nō assūpsit: ipse ē q tollit nrm pcam. Nostis qz qdā hoies dicūt: nos tollim peccata ab hoibus: quia sancti sumus. si enim non fuerit sanctus qui baptizat: quō tollit pcam alterius: cuiz sit ipse homo plenus peccato. Contra istas disputatiōes hic legamus: Ecce qui tol. pec. mun. ut nō sit psumptio hominibus in hoies. **ORI.** Sicut tñ iugi oblatiōi agni cognate sunt relique oblatiōes legales: sic huius agni oblatiōi cognate oblatiōes vident mibi effusiones sanguinis martyru: quozū patientia et confessiōe et pmpitudine ad bonū obtundunt machinatiōes impiorum. **THE.** Quia vō supius illis qui ex phariseis venerant iohannes dixerat: qz medius vestrū stat quem vos nescitis: hic ignoratibus demonstrat dicens: Hic est de quo dixi: Post me venit vir: qui ante me factus ē. Vir dominus dicitur propter etatis perfectionē. Nam triginta annozū baptizatus ē: vel qz spiritalis aie vir est: et ecclesie sponsus. vñ paul⁹ respondit vos vni viro: virginē castam exhibere christo.

AVG. Post me autē venit: qz posterior: natus est. Ante me factus est: quia platus est mibi. **GRB.** Delationis autē eius causas aperuit: cum subiungit. Quia prior: me erat: ac si aperte dicat: Inde me etiam postnatus superat quo cum natiuitatis sue tpa nō angustant. nam qui p matrem in tempore nascitur: sine tempore ē a patre generatus.

THE. Ausculta o arrie: nō dixi: Quia prior: me creatus ē: sed qz prior: me erat. Audiat hoc pauli famosateni abusio qz nō ex maria sumpsit primordiu: quia si essendi principiu sumpsit ex virgine: qualiter prior extitit pcursoz: Nam manifestū ē qz pcursoz: xpm in sex mensib⁹ superabat fm humanā generationē. **CHRY.** Ut autē nō videatur ex amicitia ppter cognationē et testimoniū phibere: quia cognatus eius erat fm carnē. ppter ea dicit Ego nesciebam eum. et fm rōnem hoc contigit. Et enī in deserto conuersatus est iohannes. Miracula vō quēcuqz xpo puero exire facta sūt: puta que circa magos et qcuqz talia an multū contigerat tps: Joanne et ipso valde puero exire. In medio vō tpe ignot⁹ oib⁹ existerat: ppter qd subdit: Sed ut mani. in ist. ppte. veni ego in aqua baptizans. Hinc enim manifestū ē qm et illa signa que quidā dicunt a christo in pueritia facta mendacia et ficiōes sūt. Si enī a pima etate miracula fecisset iesus: nequaqz neqz iohannes eū ignozasset: nec reliqua multitudo indignisset magistro ad manifestandū eum. Non igit ipse xps baptizmate indigebat neqz aliqua alia cūm habebat illud lauerū: qz pmonstrationē facere eius fidei que ē in xpm. Nō enim dixit: Ut mundē eos qui baptizant. neqz ut libere a peccatis veni baptizans. sed Ut manifestetur in israel. Sed nunqd sine baptismate nō licebat pdicare et inducere turbas: sed facilius ita factū ē. Nequaqz enī concurrissent oēs si sine baptismate pdicatio facta esset. **AVG.** Ubi ergo cognitus ē dñs supfluo et via parabat: quia cognoscētib⁹ se ipse fac⁹ ē via. Itaqz nō durauit diu baptizma iohānis: sed quoadusqz demonstrat⁹ ē dñs hūil. Ergo ut daret nobis a dño hūilitatis exemplū ad pceptā salutē baptismi suscepit baptismū serui: et ne pponeret baptism⁹ serui baptismō dñi: baptizati sunt aliq baptismō cōserui: sed q baptizati sunt baptismō pserui: oportebat ut baptizarent baptismō dñi. Qui autē baptizabant baptismō dñi: nō opus habent baptismō pserui.

Et testimonium perhibuit iohannes dicens: Quia vidi spiritum descendentem quasi colubaz de celo: et mansit super eum: et ego nesciebam euz: sed qui misit me baptizare in aqua: ille mibi dixit Super quem videris spiritum descendentē et manentem super eum: hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi et testimonium perhibui: quia

hic ē filius dei.

CHRY. Quia iohannes testatus ē ita magnū qd quod iustitias erat auditores oēs stupefacere: puta qz ion⁹ orbis terraz solus ipse peccata tollerere: volens credibil⁹ id facere: reduxit hoc ad deū et spm scm. Posset enī aliqd dicere iohanni: Qualiter igit tu cognouisti eū? Rndet qz p descendē spū sancti. vñ de sequit⁹: Et testi. phi. io. di quia vidi spū. descē. qst colū. de celo et ma. sup eum. **AVG.** xv. de trini. Nō autē tūc vnctus ē xps spū scō: qn sup euz baptizati velut columba descendit. Tunc enī corp⁹ suuz s. ecclesiā suā pfigurare dignat⁹ est: in qua picipue baptizati accipiūt spm scm. Absurdissimū enī ē ut credam⁹ cum iam triginta esset annozū: eius enī etatis a iohāne baptizati ē: accepisse spm scm: sed venisse ad illud baptismā sine vllō oīno pctō ita nō sine spū scō. Si enī d famulo eius et pcursoz ipso iohanne scriptū ē: Spū scō replebitur ab vtero matris sue: qui quis seminat a patre: tamē spm scm in vtero format⁹ accepit: quid de hoīe xpo intellegendū ē vel credendum cuius carnis ipa conceptio nō carnalis: sed spiritalis fuit. **AV.** de agone xpiano: Nō autem dicimus solum xpm verū corpus habuisse. spiritū autem sanctum fallaciter apparuisse oculis hominū. Sicut enī nō oportebat ut hoies falleret filius dei: sic nec spū scō sed omnipotenti deo qui vniuersam creaturaz ex nihilo fabricauit: non erat difficile verum corpus columbe sine aliarū columbarū ministerio figurare: sicut et nō fuit difficile verum corpus in vtero virginis sine viri li semine fabricare. **AVG.** super io. Duobus autē modis ostendit visibilib⁹ dominus spm scm: p columbam super dominū baptizati: per ignē vero super discipulos cōgregatos. ibi simplicitas: hic feruor ostenditur. Ergo ne spū sanctificati dolū habeant in colūba demfatu: et ne simplicitas frigida remaneat: in igne demfatu: nec moueat qz lingue diuise sunt. Noli dissipationē timere vnitatem in columba cognosce. Sic ergo oportebat demfari spm scm veniēte super dominū: ut cognoscat vniūsqz si habeat spm scm: simplici se esse debere sicut columbaz et habere cum fratrib⁹ veram pacem quā significat oscula columbarū. Osculant⁹ et corui: sed laniant. A laniatū nocens ē natura columbarū. nam corui de morte pascūt columba nō nisi de frugibus terre viuit. Si etiā gemūt columbe in amore: nolite mirari quia in colūbe spe voluit demfari spū sanctus: Ipse enim interpellat p nobis gemitibus inenarrabilibus. Nō autem spū sanctus in se metipso: s. in nobis gemit: qz gemere nos fac⁹. Qui enim nouit in pssura se esse mortalitatis h⁹ pegrinari se a dño: qdū ppter hoc gemit: bñ gemit: spū illū docuit gemit⁹. Multi autē gemit in infelicitate terrena: vel quassati dānis: vel egritudine corpis pgrauati: s. nō colūbe gemitu gemūt. Un ergo debuit demfari spū scō vnitatē quādā designās: nisi p colūbā: ut pacate eccle diceret: Una ē colūba mea. Un debuit hūilitas figurari: nisi p auē simplici et gemitē. Apparuit ibi scā et vā trinitas: p in voce dī cēte: Tu es fili⁹ me⁹ dilect⁹: spū scō in colūba. In ista trinitatemissi sūt apli baptizare: In noie pīs et filij et spū scō.

GRE. ij. mo. dicit autē: Manētē sup eū. In cunctis nāqz fidelibus spū scō venit: sed in solo mediatore semp singularit⁹ permanet: quia eius humanitatē nunq deseruit: ex cui⁹ diuinitate pcedit. Sed euz de eodem spiritu discipulis dicatur: Apud vos manebit: quomodo singulare signum erit: qz in christo permanet. Quod citius cognoscimus si dona spiritus discernamus. In his enim donis sine quib⁹ ad vitā pueniri nō potest: spū sanctus i electis omnibus semper permanet: ut sunt mansuetudo: humilitas: fides spes caritas. In illis autem quibus p ostionē spūs nō nra seruatur vita sed alioz querit. nō semper manet sed aliq se a signoz ostensionibus subtrahit ut hūilis eius virtutes habeant. Christus autem in cūctis eū semper et continue habuit pntem. **CHRY.** Ne autem

aliquis estimet qm̄ christus natiuitate habebat spiritus sc̄o adueniente sicut et nos hanc etiā destruit suspicionem on dens q̄ spiritus sancti descensio solus pro manifestando christo facta est. vnde sequitur: Et ego nesciebat eum: sed qui misit me baptizare in aqua: ille mihi dixit. Sup̄ quē videris spm̄ descendentem et manentē super eum: hic est qui baptizat in sp̄u sancto. **AV.** Quis autem misit iōā nem: Si dicam? Pater. verum dicimus. Si dicam? Filius. verum dicim. Manifestus autē est: ut dicam? Pater et filius. Quomodo ergo nesciebat eū a quo missus ē: Si enī nō nouerat eū a quo voluit baptizari: temere dicebat. Ego a te debeo baptizari: nouerat ergo eū. Quid ē est qd̄ dicit: Et ego nesciebat eū? **CHR.** Sed eū dicit: nesciebat eū cum anteq̄ ip̄s dicit: nō ip̄s qd̄ est ppe baptismum cū phibeat eum dicens: Ego a te debeo baptizari. **AV.** Sed legant aliq̄ euangeliste qui planius illud dixerunt: et inuenimus apertissime tunc descendisse columbā cū dñs ab aqua ascendit. Si ergo post baptismum descendit colūba: et anteq̄ baptizaret dixit illi iōannes: Ego a te debeo baptizari: ante baptismum illum nouerat: quō ergo dixit: Ego nesciebat eū: s; q̄ misit me baptizare etc. hoc audiuit iōannes: ut nosceret eū quē nō nouerat: an forte ut plenius nosset: quem iam nouerat: Nouerat quidem dominū: nouerat filiū dei: nouerat q̄ ip̄s baptizaret in sp̄u sancto. Ante enī q̄ veniret ad fluuiū ip̄s: cum multi ad iōannes pcurrerent ait illis: Qui post me venit: maior me est: ip̄s vos baptizabit in sp̄u sc̄o et igne. Sed quid nō nouerat: potestate baptismi ip̄m dñm habiturū et sibi retenturum: ne paulus aut petrus diceret: Baptismus me: sicut inuenis dixisse Euangelistū meū: sed mysteriū planetransiturus in bonos et malos. Quid tibi faciat malus minister vbi bonus est dñs. Ecce post iōannē baptizatus est: post homicidā nō est baptizatus: q̄ iōannes dedit baptismū suū: homicidā dedit baptismū xp̄i: qd̄ sacrm̄ tā scm̄ est: ut homicidā ministrare polluat. Poruit autē dñs si veller p̄tatem dare ali cui seruo suo ut daret baptismū suū tanq̄ vice sua: et cōstitueret tantā vi in baptismo trāsato in seruū: q̄ tā vi haberet baptismum datū a dño. Hoc noluit: ut in illo eē spes baptizatoꝝ a quo baptizatos se agnosceret. et noluit suū ponere spem in suo. Si autē daret hanc p̄tate seruū: tot essent baptismata quot eēt serui: ut quō dñm est: baptismum iōannis: sic diceret: baptismum petri vel pauli. p̄ hanc ergo potestate quā sibi ip̄s retinuit: stat vnitas ecclesie: de qua dñm est. Una est columba mea. pōt aut fieri ut ali quis habeat baptismū p̄ter columbā: ut p̄sit et baptismū? p̄ter columbā nō pōt. **CHR.** Et quia pater vocē emisit p̄dicans filium: sup̄uenit sp̄u sanctus vocē trahens super caput xp̄i: ne quis p̄tē extimeret dici de iōanne: quod dñm est de xp̄o. Sed dicit aliquis: qualiter nō crediderūt iudei: si viderunt spm̄. Sed talia non solum indigent oculis corporis: sed magis visione mentis. Si nāq̄ miracula facientē videntes intantū eb̄ig erunt a liuo: et ut cōtraria his que videbant enunciant: qualiter solo aduentu spiritus sancti in specie columbe expulissent incredulitatem? Quidam vero dicunt nō omnes vidisse spiritum sed solum iōannē: et eos qui deuotius dispositi erant. Et si enī sensibilibus oculis possibile erat videre in specie columbe spm̄ descendentem: nō tamē p̄pter hoc necesse est oib̄ hoc fuisse manifestum. Etenim iacobus in specie sensibilis multa p̄siderauit: et daniel et ezechiel. s; et moyses multa vidit: quāliā alio: nō nullus. vnde subdit iōannes. Et ego vidi et testimonium phibui: q̄ hic est filiū dei. Agnū quidē eum vocauerat: et qm̄ in sp̄u baptizare debebat dixit: filiū autem ante hoc nūq̄. **AV.** Oportebat enī ut ille baptizaret qui est filius dei vnicus non adoptatus. Adoptati filij ministri sunt vnici: vnicus autē habet potestatem adoptati ministerium.

Altera die iterum stabat iōannes: et ex discipulis

eius duo. Et respiciens iesum ambulātem dixit. Ecce agnus dei.

CHR. Quia multi his que a principio iōannes dicebat nō attendebat: secūda rursus eos excitat voce: vnde dicit: Altera die iterum stabat iōannes et ex discipulis eius duo. **BE.** Stabat quidem iōannes q̄ illam vniū arcē condescenderat: a qua nullis tentationum posset improbitatibus deici. Stabant cum illo discipuli: q̄ magisterum illius corde sequebantur immobili. **CHR.** Sed quare non tota mundū circūiuit in omni loco iudee p̄dicans eum: sed stabat circa flumen expectans eum venire et ostendere venientem: q̄. s. p̄ opera christi hoc fieri volebat. Uide etiā qualiter hoc maioris edificationis fuit. q̄ enim paruaz inuisit scintillam: rep̄e flama in autē eleuata est. Alter autē q̄ circūiē hoc dixisset: vide retur ex studio quo dā hūano fieri que fiebant: et suspitōne plenū esset eius p̄coniu. igit̄ p̄phete quidem et apostoli oēs absentem christum p̄dicauerunt: hic quidē ante p̄ntiam fm̄ carnem: illi vo post assumptionē. vnde et ostendat q̄ non voce solū: sed et oculis eū ostendat subdit: Et respiciens iesum ambulātem dixit: Ecce agnus dei. **THE.** Respiciens inquit: quasi oculis inueniens gratiam et admirationem qua habebat in christo. **AV.** Iōannes quidem amicus sponsi erat: non querebat gloriam suam: sed testimonium phibeat veritati. Non enim voluit apud se remanere discipulos suos vnde non seque rentur dñm: sed magis ostendit quē sequebantur dicens. Ecce agnus dei. **CHR.** Non longum facit sermonē quoniam vnum solum in studio habebat adducere eos et coniungere christo: sciebat enim quoniam de reliquo non indigerent eo testante. Non autem singulariter discipulis loquitur de his iōannes: sed eis publice cū omnibus: q̄ ex cōmuni doctrina suscipientes sequelam christi: firmi de reliquo p̄manserunt: non p̄pter gratiam christi sequentes: sed p̄pter suum lucrum: et non facit sermonem suum de peccatiuū: sed admiratur solum p̄sentes et demonstret eis preparationem p̄pter quem vēr: et modum preparationis. Agnus enim vtrumq̄ insinuat: et dicit agnus cum alicui adiectione: excellētiā eius ostēdens. **AV.** Ite enī singulariter dicitur agnus solus sine macula: sine peccato: non cuius macule absterge sunt sed cuius macula nulla fuerit. singulariter hic est agnus dei: quia singulariter huius agni sanguine solo homines redimi poterunt. hic est agnus quem lupi timent: qui leonē occidit. **BED.** Ideo etiam agnus vocatq̄ dona sui velleris sponte largiturum: ex quo vestem nobis nuptialem facere possumus. i. exempla viuendi nobis relicturum p̄cudit: quibus in dilectione cā: fieri debemus. **ALCVIN.** Dyssice autem stat iōannes: celat lex et venit iesus. i. gratia euangelij: cui ipsa lex p̄hibet testimonium. Ambulat iesus discipulos collocutus.

BED. Ambulatio etiam iesu dispensationē incarnationis qua ad nos venire ac nobis exempla viuendi p̄bere dignatus est insinuat.

Et audierunt cum duo discipuli loquentem: et secuti sunt iesum. Conuersus autem iesus et videns eos sequentes se dicit eis: Quid q̄ritis? Qui dixerūt ei: Rabbi: quod dicitur interpretatū magister: vbi habitas? Dicit eis: Venite et videte. Veniunt et viderunt vbi maneret: et apud eum manserunt die illo. Hora autē erat quasi decima. Erat autē andreas frater simonis petri: vnus ex duobus qui audierant a iōāne et secuti fuerant eum.

ALCVI. Ioanne phibente testimonium q̄ iesus esset agnus dei: discipuli qui p̄ius erant cum iōanne magistri imperium implentes secuti sunt iesum. vnde dicitur

Et audierunt

Et audierunt eum duo discipuli loquentes et secuti sunt iesum.
CHR. Considera autem quod dicit: Post me venies an-
 me factus est: et quoniam non sum dignus solvere corrigiam calceamen-
 ti tui: nullus cepit. Sed quoniam de dispensatione locutus est et humiliter
 fimonem duxit dicens. Ecce agnus dei. tunc secuti sunt eum disci-
 puli. Multi enim non ita adducunt eum aliquid magni et ex-
 celsi de deo dicant: sicut cum benigni et amici hominem
 audierunt et aliquid ad salutem hominum pertinens. Consideran-
 dum autem quod iohannes dicit: Ecce agnus dei: et ipse nihil lo-
 quitur. nam et sponsus cum silentio adest: alij eum inducunt et
 sponsam in manu eius ponunt: quam cum acceperit de ea
 disponit: ita ipse venit copulatur sibi ecclesiam nihil ipse
 dicit: sed accessit solum amicis eius iohannes dexteram ei
 sponse imposuit per sermones suos: ait agnus dei manum ei
 ponens quos accipiens ita disposuit ut ultra ad iohannem
 non redirent. Sed aliud hic observandum: sicut enim in
 nuptijs: non puella ad sponsum vadit: sed ipse ad eam festi-
 natus: ita hic contingit. Non enim in celum ascendit hominum na-
 tura: sed ad eam filius dei accessit: et ad opimum duxit pa-
 ternam. Et quidam alij discipuli iohannis erant: qui non solum
 secuti sunt: sed et zelotipie ad christum dispositi erant. quod autem me-
 liores erant simul audierunt: et secuti sunt: non quasi magi-
 strum priorem prebentes: sed ab eo persuasi permittente quod ba-
 ptizaret in ipso christo: et inde discipulorum studium cum ve-
 recundia fieri. Neque enim mox ascendentes interrogaverunt
 iesum de necessarijs et maximis rebus: neque publice sed sin-
 gulariter ei loqui studuerunt. unde sequitur: Conversus autem iesus
 et videns eos sequentes se: dicit eis quod queritis: hic erudimur
 quod cum nos bene velle ceperimus: tunc deo dat nobis mul-
 tas salutis occasiones. Interrogat autem non ut discat: sed ut per
 interrogationem magis eos familiares faciat et ampliores
 fiducia det: et ostendat eos auditione dignos. **THE.** Ubi
 de autem quod sequentibus se dominus convertit faciem et respexit:
 quod nisi per bonam operationem ipsum secutus fuisset: ad visionem
 faciei eius nunquam pertingeret: neque ad domum eius poteris per-
 venire. **ALCVI.** Ergo illi discipuli terga ipsius seque-
 bant ut viderent faciem domini videre non poterant. id pueri-
 tit se: et quodammodo de sua maiestate descendit: ut possint
 faciem discipuli illi preclari. **ORI.** Forte autem non frustra
 post sextum testimonium desinit iohannes eos prestari: et iesus
 post septimum dicit: Quid queritis? **CHR.** Sed illi non
 solum sequendo: sed interrogando amorem iuam ad christum
 manifestaverunt. unde sequitur: Qui dixerunt ei: Rabbi quod dicit
 interpretatus magister ubi habitas? Nondum ab eo aliquid di-
 sceret: magistri cum vocat ad discipulatum se ipse dicit et causas
 ostendentes propter quid sequebantur. **ORI.** Congrua vero pro-
 uerbia ex iohannis testimonio platio deprimens christum
 doctorem: ac exprimens desiderare habitaculum filij dei
 pueri. **ALCVI.** Noluit enim transitorie viti eius magiste-
 rio sed inquirere ubi maneat: ut et tunc in secreto vobis illi
 us imbuat: et exinde sepius possent eum visitare: et pleni-
 instrui. Mystice autem voluit sibi ostendi: in quibus christus ha-
 bitet: ut eorum exemplo se tales exhibeant in quibus velit
 habitare: vel quod iesum ambulante vident et statim ubi ma-
 neat querunt nos monent: ut cum incarnatione eius ad me-
 tez reducimus: sollicito corde eum rogemus: ut mansio-
 ne eterni habitaculi nobis ostendat: unde quia videt bene pe-
 tites libere eis sua refert archana: unde sequitur: Dicit eis ve-
 nite et videte. quod habitaculum meum explicari non potest fimonem
 sed opere demonstrat: venite et crededo et operando: et vi-
 dete intelligendo. **ORI.** Uel per hoc quod dicit: Venite ad
 actionem inuitat: per hoc autem quod dicit: Videte ad contempla-
 tionem. **CHR.** Christus autem non dicit eis signa domi-
 ni loci: sed attrahit eos ad sequendum. Non dicit: Non
 est ipse nunc: audietis cras: siquid vultis discere: sed ut ad
 amicos et familiares loquitur: qualiter alibi ait. filius ho-
 minis non habet ubi caput reclinet. hic autem dicit: Venite et
 videte ubi habito. Sed per hoc quod dicit: Non habet ubi
 caput suum reclinet: ostendit quod habitaculum proprium non habet:

non quod in domo non maneret. Sed et enim. Venerunt et viderunt ubi
 maneret: et manserunt ibi die illo. **C.** At gratia manserunt: non adiu-
 gi euangelista: quod manifestum erat quod propter doctrinam.
AV. Quia beatus autem diem duxerunt: quod beatam noctem: Edi-
 ficemus et nosmetipsi in corde nostro et faciamus domum:
 quo veniat ille et doceat nos. **THE.** Non frustra autem
 et ipse notavit euangelista cum subdit: Hora autem erat quasi
 decima. ut tam doctores quam discipulos erudiret quod doctri-
 na propter tempus non est pretermittenda. **CHR.** Multum enim
 studium demonstrabat ad audiendum: in eo quod neque ab hora
 auersi sunt cum sol esset ad occasum: et multis quidem car-
 ni seruientibus tempus quod est post escas: non est aptum ad quip-
 piam necessarium: eo quod corpus escis grauat. Iohannes vero
 cuius isti erant discipuli: non erat talis: sed cum multo maio-
 ri sobrietate vespere degens quam nos mane. **AVG.** Nu-
 merus etiam iste legem significat: quia in decem preceptis data est
 lex. Venerat autem ipse ut impleret legem per dilectionem: que a
 iudeis impleri non poterat per timorem. unde et decima hora dominus
 audiuit: Rabbi. Magister enim legis non est nisi dator legis.
 Sequitur: Erat autem andreas frater simonis petri: vnus ex
 duobus qui audierat a iohanne et secuti fuerant eum. **CHR.**
 Cui autem gratia alterius nomen non ponit: quidam dicunt pro-
 pterea quod hic qui scribit est qui secutus est eum. Quidam vero
 dicunt quod ille alius non insignis erat. quod igitur utilitas si didice-
 rimus nomen illius: neque enim septuaginta duorum discipulorum
 nomina euangelista posuit. **ALCVI.** Uel duo discipu-
 li qui secuti sunt iesum andreas et philippus.
I. Inuenit hic primum fratrem suum simonem: et di-
 cit ei. Inuenimus messiam quod est interpretatum
 christus. Et adduxit eum ad iesum. Intuitus au-
 tem cum iesus dixit: Tu es simon filius iohanna:
 tu vocaberis cephias: quod interpretatur petrus.
CHR. Andreas qui a iesu didicit: non detinuit apud
 seipsum: sed festinat et currit cito ad fratrem: traditurus ei
 bona que suscepit. unde dicit. Inuenit hic primum fratrem suum
 simonem: et dixit ei: Inuenimus messiam quod est interpre-
 tatum christus. **BE.** Hoc est enim vere dominum inuenire: ubi il-
 lius dilectione seruire: fraterne quoque salutis curam gere-
 re. **CHR.** Et quidem non dixerat euangelista que christus
 fuerat sequentibus se locutus: sed ex his que hic dicuntur
 eis addiscere. Quocirca enim andreas didicit: in breui ostendit
 magistri virtutem: qui persuaserat eis: et eorum desiderium
 quod prius habuerat representat. hoc enim verbum inuenimus
 est patiens pressuram propter absentiam et exultationem: postquam ap-
 paruit quod expectabatur. **AV.** Messias autem hebraice: gre-
 ce christus: latine vinctus dicitur. Christus enim vinctus est ille au-
 tem singulariter vinctus est. unde omnes christiani vnguntur: sicut
 quod in psalmo dicit. Unxit te deus deus tuus oleo exultationis
 nis pre principibus tuis. Participes enim eius sunt omnes sancti:
 sed ille est singulariter factus et singulariter vinctus.
CHR. Et ideo non dixit messiam simpliciter sed cum ad-
 ditione articuli. Considera vero ex ipso principio obedien-
 tiam petri mentem. prestant enim cucurrit nihil tardans. unde
 sequitur: Et adduxit eum ad iesum. Sed nullus facilitatem ei im-
 ponat: si non prius multa perquirens ita sermonem suscepit
 conueniens enim est et frater diligentius ei dixisse hoc: et per
 longa verba: sed euangeliste verba multa intermittit: breuilo-
 qui curam habentes. Aliter autem neque dicitur: quoniam credidit sim-
 pliciter: sed quoniam duxit eum ad iesum: illi ei de quo dixit
 rat traditurus ut omnia ab illo discat. Ipse autem dominus incipit
 reuelare ea que deitatis sunt: et paulatim ea aperire per di-
 cationibus. Non enim minus quam signa prophetie adducunt
 hoc enim est maxime opus dei: quod neque imitari demo-
 nes possunt. Nam in miraculis quidem et phantasia fit ut
 quod futura aut predicere cum certitudine: illius solius in-
 corruptibilis est nature. unde sequitur: Intuitus autem eum
 iesus dixit: Tu es simon filius iohanna. Tu vocaberis
 cephias: quod interpretatur petrus. **BED.** Intuitus autem

est cū non exterioribus oculis solum: sed ⁊ eterno iugini
tatis intuitu. vidit cordis eius simplicitatem: animi sub-
limitate: cui⁹ merito cuncte esset p̄ferendus ecclesie. Ne-
q; aut̄ in petri vocabulo: quasi habido vel syro alia iter-
pretatione querere oportet quia idē ē grece ⁊ latine pe-
trus: qđ syriace cephas ⁊ in vtraq; lingua nomē a petra
deriuat. Vocat aut̄ petrus ob firmitatē fidei: qua illi pe-
tre adhēsit: de qua apłs ait: **Petra** aut̄ erat xp̄s: qđ spe-
rantes in se ab hostis infidēis reddi tutos ⁊ spiritualiuz
charismatum fluēta ministrat. **AV.** Non ē aut̄ magnus
qđ dñs dixit cui⁹ filius esset: iste omnia enim noīa sancto
rū suor sciebat quos ante p̄stitutionē mundi p̄destina-
uit. Illud aut̄ magnum: qđ mutauit ei nomē ⁊ fecit de si-
mone petrū. **Petrus** aut̄ a petra: petra vero ecclesia: et
go in petri nomine figurata ē ecclesia. Et quis secur⁹? est
nisi qui edificat supra petrū. Intentū aut̄ te fecit dñs. naz
si antea petrus vocaret̄: nō ita videres mysteriū petre: ⁊
putares casu cū sic vocari: nō pudentia dei. Ideo eum
voluit aliud prius vocari: vt ex ipsa commutatione no-
minis: sacramenti viuacitas cōmendarē. **CHRY.**
Ideo etiā nomē mutauit vt ostendat: qđ ipse ē qui vt te-
stamentū dedit: ⁊ noīa transmutauit: qđ abiam abiam
vocaui: ⁊ saraī saram: ⁊ iacob iſraelem. Igitur multis qđ
dī ⁊ a natiuitate noīa imposuit vt iſaac ⁊ samson: alijs au-
tem post eā que a p̄genitoribus ē nuncupatione: vt pe-
tro ⁊ filijs gēbedei. In quibus qđ ē prima etate dēbat vir-
tus clarescere: extunc noīa susceperūt: quibus aut̄ postea
debebat augeri: postea nuncupatio posita ē. **AV.** de cō-
euiā. Nō aut̄ pua repugnātia pōt putari si iuxta iordanē
anteq̄ iesus iſset in galileam: ad testimoniū loāntis bap-
tiste secuti sunt ei duo. quoz vnus erat andreas qui fr̄m
suis simonē adduxit ad iesum: qñ ⁊ nomē vt petrus noīa
ref. accepit: cū ab alijs euāgelistis dicat: qđ eos in galileā
piscantes inuenerit: atq; ad discipulatū vocauerit: nisi qđ
intelligēdū ē non sic eos vidisse dñm iuxta iordanē: vt ei
sām inseparabiliter inhererent: s; tñ cognouisse qđ esset
eūq; miratos ad ppriā remeasse. Nō aut̄ quis arbitret̄
qđ tūc petrus nomē accepit: vbi ait illi dñs: **Tu es petr⁹**
⁊ sup̄ hāc petrā edificabo ecclesiā meā: sed vbi cōmoro-
raf ei dixerit eē: **Tu** vocaberis cephas: qđ interpretatur pe-
trus. **ALCVI.** Vel aliter: Nō dū iponit ei nomē: s; pze
signat qđ postea fuit ei ipositū: quādo dixit ei iesus: **Tu**
es petrus ⁊ sup̄ hāc petrā edificabo ecclesiam meā. **MU-**
taturus aut̄ nomē ip̄e: voluit oīdere etiā nomē illud: qđ
a parentibus darū erat: nō carere vtrius significacione.
simon enī cēbediē interpretat̄: Joāna gr̄a: Joāna columba
q. v. **Tu** es obediens: filius gr̄e: vñ filius colūbe. i. spūsci
qđ humilitatē de spūscō accepisti: vt vocante andrea vi-
dere me deſiderares. Non enim dēſignatus est maior
minorem sequi quia non est ordo etatis vbi est meritum
fidei.

In crastinū voluit exire in galileam ⁊ iuenit philippum. Et dicit ei iesus: Sequere me. Erat autē philippus a bethsaida ciuitate andree ⁊ petri. Inuenit philippus nathanael ⁊ dicit ei. Quē scripsit moyses in lege ⁊ prophete: inueniū iēsu filiū ioseph a nazaret. Et dixit ei nathanael: A nazareth pōt aliquid boni esse. Dicit ei philipp⁹. Veni ⁊ vide.

CHRY. Postq̃ accepit christ̃ discipulos venit o reli
quo ad alios conuertendū. f. philippū ⁊ nathanacē. v.
di. In crastinū aut̃ voluit exire in galilēas. ALCVI. A
iudea. f. exiit erat iohannes baptisās: o feres honorē bap
tiste: ne videat magistrū eius minueri: dū adhuc statū
habet. Vocaturus etiam discipulū ad sequendū voluit
exire in galileam. i. in transmigratiōe factā vel reuelati
ōe ṽs sic ip̃e p̃ficiēbat sapia ⁊ etate ⁊ gr̃a apud deū ⁊ ho

mines: et sicut passus est et resurrexit: et ita intravit in gloriam suam: sic etiam suos sequaces ostenderet et exire et perire in virtutibus: et per passionem et ad gaudia transmutare debere. unde sequitur: Et inuenit philippum: et dicit ei iesus sequere me. Sequitur qui imitatur humilitatem et passionem eius: ut si socius resurrectionis et ascensionis. CHR. Et vide quod antequam aliquis ei adhereret: nullum vocauit. nam siquidem nullo iam sponte adueniente attraxisset: fortassis resiliissent: nunc autem a seipsum eligentes sed quod firmi de relicquo permanerunt. Philippi autem vocat magis non ei existente: quoniam in galilea nutritus erat. Sz vii. philippus secutus est christum: nam andreas quidem audierat a iohanne baptista: petrus autem ab andrea: hic autem a nullo alioque discipulo dicente christo autem eum sequere me: postquam plenus est concupiscentiis est autem philippum a iohanne audientem sequi christum: vel etiam vocem christi hoc operatum esse. THEO. Non enim simpliciter omnibus vox christi dicebat: sed fidelibus interiora autem eius inflamabat amoris: deinde quoniam in corde philippi de christo cogitatio incitatur: et liberos moysi assidue lectio ut expectaret christum: statim cum vidit credidit. For- tem autem ab andrea et petro de christo aliquid didicit: quod ex ea dem patria erat: quod euangelista videtur innuere hoc quod subdit. Erat autem philippus a bethsaida ciuitate andree et petri. CHR. Christum etiam hinc sua vultu ostendit: a terra nullum ferere fructum. nam a galilea propheta non surgit: incho- tos discipulorum elegit. ALCVI. Bethsaida etiam domus venatorum interpretatur: quo nomine ciuitatis curauit euangelista ostendere: quales tunc iam aso erat philippus petrus et andreas: et quales officio erant futuri. I. capidius ad vi- tam a iabab intenti. CHR. Non solum autem philippus a christo persuasus est sed pro alijs fit. unde sequitur: Inuenit philippus nathanael et dicit ei. Quia scripsit moyses legem et prophetas: inuenim? iesum filium ioseph a nazareth. Unde qui- ter solliciti mentem habebat: et continue meditabatur quod siue moysi et expectabat aduentum christi: et quid quod christus debebat venire nouerat prius: quoniam autem hic christus erat ignorabat. Dicit autem. Quia scripsit moyses et prophetas: credibile facit suam predicationem: et ex hinc persuasus audire: et circa legem et prophetas sollicitus erat: et omnia perscrutans cum veritate ut christus testatus est. Sz vero dixit filium ioseph. ne turberis: etiam filius esumabat esse. AV. Qui. I. de psona- ta erat mater eius: nam quod ea intacta conceptus et natus sit: bene nouerunt ex euangelio omnes christiani: addit autem et locum: A nazareth. THE. Non quod in ea natus erat: sed nutritus. Generatio enim eius multis erat incognita: sed quod in nazareth esset nutritus cognouit erat: dixit ei nathanael a nazareth potest aliquid boni esse. AV. Ambas pronun- ciationes potest per philippi sequi: siue sic pronunciat tanquam confirmans: A nazareth potest aliquid boni esse: ille dicat. Veni et vide. siue sicut dubitans et totum interro- gans. A nazareth potest aliquid boni esse. Veni et vide. Cum ergo siue illo modo siue isto pronuncietur: non repugnant verba sequentia: nostrum est querere quid potius intelli- gamus in his verbis: Nathanael enim doctissimus legis cum audisset philippum dicentem: Inuenimus iesum audi- tum a nazareth erectus est in spem: et dixit: A nazareth potest aliquid boni esse. Scrutatus enim erat scripturas. et sciebat quod non facile alij tribue et pharisei nouerant quod in de erat expectandus saluator. ALCVI. Qui singulariter sanctus est: innocens: impollutus: de quo propheta. Erit virga de radice iesse et nazareus. I. flos de radice eius ascendet. vel potest viscus sub dubitatione inter rogatiue proferri. CHR. Audiendum enim nathanael a scripturis quod a bethleem oportet christum venire: secundum illud. Et tu bethleem terra iuda ex te erit dux qui reges populum meum israel. Cum igitur audiuit A nazareth. dubitauit: inueniens conuenire enunciationem philippi cum prophetica predicatione: Nazareum autem vo- cant prophetas ab educatione: et conuersatione: conside- ra vero

ra vero eius inquirendo prudentiam et mansuetudinem non enim dixit: Decipis me philippe: sed interrogat dicens: Anagareth potest aliquid boni esse. Valde autem et philippus prudens erat: Non enim interrogatus fragitur sed innotat vix volens ducere ad christum: unde sequitur: Dicit ei philippus: Veni et vide. Trahit quidem eum ad christum: scilicet de reliquo eum non contradicendum si verba et doctrinam illius gustauerit.

Audit iesus nathanael venientem ad se: et dicit de eo: Ecce vere israelita: in quo dolus non est. Dicit ei nathanael: Unde me nosti? Rndit iesus: et dicit ei: Priusquam te philippus vocaret eum esse sub ficu vidi te. Rndit ei nathanael et ait: Rabbi tu es filius dei: tu es rex israel. Respondit iesus et dixit ei: Quia dixi tibi vidi te sub ficu credis: maius his videbis. Et dicit ei: Amen amen dico vobis: videritis celum apertum: et angelos dei ascendentes et descendentes super filium hominis.

CHRYSOSTOMUS. Nathanael non suscipiendo ex nasareth christum esse ea que illi erant circa scripturas diligentia ostendit. In non repudio vero cum quod annunciatum erat multum desiderium quod habebat circa christi personam monstravit. Sciebat enim quod poterat philippus circa locum falli. Unde sequitur: Audit iesus nathanael venientem ad se: et dicit de eo: Ecce vere israelita: in quo dolus non est. Nequaquam enim cum accusare oportebat: sed vobis non creditis: putaverit: magis inuestigans prophetias quod philippus: dicit autem vere israelita: in quo dolus non est. quod nihil ad gratiam vel odium loquebatur. **AV.** Uel aliter: Quid est in quo dolus non est: forte non habebat peccatum: forte illi medicus non erat necessarius: absque. Nemo sic natus est ut medico illo non egeret. Dolus enim est cum aliud agitur: et aliter fingitur: quod si in illo dolus non erat: si peccator esset: fatetur se peccatorem. Si enim peccator esset: inquit se videret: dolus est in ore ipsius: ergo in nathanael confessione peccati laudavit non iudicavit non esse peccatorem. **THE.** Sed nathanael laudatus non acquievit exemplo: sed expectavit adhuc videri aliquid manifestius discere et interrogat. Sequitur enim dicit ei nathanael: unde me nosti. **CHRY.** Ipse quidem igitur ut homo inuestigat. Iesus autem ut deus responderebat. Sed et enim: Rndit iesus et dixit ei: priusquam te philippus vocaret cum esses sub ficu vidi te. Non ut homo eum intuens: sed ut deus de super cognoscens: Vidi inquit te. I. mox tuorum mansuetudinem. dicit autem: Cum esses sub ficu. quoniam nullus ibi erat sed soli philippus et nathanael singulariter loquebantur et propter hoc deum eum videns eum a longe dixit. Ecce vere israelita. ut scires quoniam antequam appropinquaret philippus hoc loquebatur christus: et inspicabile fiat christi testimonium. Noluit autem christus dicere: Non sum ex nasareth. ut annunciatum tibi philippus: sed ex bethleem ut non faceret alterabilem sermonem: neque etiam per hoc dedisset argumentum sufficientes quod ipse esset christus: sed ostendit se christum per hoc quod prius erat loquendus illis. **AV.** Querendum est enim an aliquid significationis arboris fici. Invenimus arboris fici maledicta: quod sola folia habuit: et fructu caruit. In origine humani generis ad id quod cum peccavissent: de folijs ficus subcinctoria sibi fecerunt. folia ergo ficulneae intelliguntur peccata. Erat autem nathanael sub arbore fici: tamquam sub vmbra mortis: ac si dominus ei dicat: O israel sine dolo quisque es: O popule iudeus ex fide: antequam te per apostolos meos vocarem: et cum esses sub vmbra mortis et tu me non videres: ego te vidi. **GRE.** xvij. moza. Uel cum esses sub ficu vidi te. I. posui te sub vmbra legis elegi. **AVG.** de vrbis domini: Recordatus est autem nathanael se fuisse sub ficu: ubi non erat christus personam corporalem: sed scientiam spiritalem: et quod sciebat se solum fuisse sub ficu agnovit in illo divinitatem. **CHRY.** Sic ergo ab hac predicatione et ab eo quod mente scrutatus est ei?

et quod cum adversus eum dicere videretur non culpavit: sed laudavit cognovit quoniam vere est christus. unde sequitur: Rndit ei nathanael et ait: Rabbi: Tu es filius dei: tu es rex israel: quod d. Tu es qui expectabaris: tu es qui querebaris: quod n. argumentum in alterabile suscepit: venit ad professionem et in moza prioris diligentiam ostendens: et in posteriori confessione devotionem. Multi autem legentium fmonem hunc anxiantur. Petrus. n. qui post miracula et doctrinam confessus est quoniam filius dei beatificatus: ut a patre revelatione iam suscipiens. Nathanael autem ante signa et doctrinam hoc dicens nihil tale audiuit. Est igitur huius causa quoniam vba quidem eadem locutus est petrus et nathanael: non autem eadem mente: sed petrus quidem professus est filium dei ut deum vixit: hic autem ut hominem nudum dicens ei: Tu es filius dei. induxit: Tu es rex israel. Dei autem filius non israelitis est rex solum: sed et orbis terrarum universi. Hoc est manifestum est ex his que consequuntur. nam petro nihil postea addidit christus: sed quasi perfecta eius existente fide: ecclesia se dixit in confessione illius fabricatum esse. nathanael autem quasi multa parte et maiori professionis deficiente ad maiora educit. nam sequitur: Et dixit ei: quod dixi tibi: vidi te sub ficu credis: maius his videbis. quod d. Magni tibi visum est hoc esse quod dixi: et propterea me regem israelis professus es: quid igitur dices cum maius videbis et quid sit istud maius ostendit subdens: et dicit eis: Amen amen dico vobis: videritis celum apertum et angelos dei ascendentes et descendentes super filium hominis. Vide qualiter paulatim eum a terra abducit: et facit quod non ultra estimet christum esse hominem solum. cui. n. angeli ministrant: qualiter hic homo purus esset: per hoc igitur suadet angelorum se esse divinum: sicut enim in proprium regis filium descendit et ascenderit in eum ministrant regales: hoc quidem in tempore crucis: hoc vero in tempore resurrectionis et ascensionis: sed ante hoc quoniam accesserunt et ministrabant ei: et quoniam euangelizabant eius natiuitatem. futurum vero a preterito probavit: qui enim in preteritis vultum eius agnouerat: et de futuris audiens facilius suscepit. **AV.** de ver. domini: Recolamus autem veterem huiusmodi quoniam iacob in somnis vidit scalam a terra pertingentem usque in celum: et dominus in cubebat super eam: et angeli ascendebant et descendebant per eam. Denique ipse iacob quod intellexit quid viderit: posuit lapidem et fudit oleum. dum vixit lapide iacob: nuquid idolum fecit: significavit: non adoravit. agnoscitis christum: agnoscite et christum. Ipse est lapis quem reproba verunt edificantes. si ergo iacob vidit scalam quod israel appellatus et nathanael iste vere israelita erat: convenienter somnium iacob dominus dixit ei. quod d. cuius nomen te appellavit ipse somnium in te apparuit: Videritis enim celum apertum: et angelos dei ascendentes et descendentes super filium hominis: sit autem ad illud descendit et ad illud ascendit: et sursum est: et sursum in se: de eo sursum in suis. **AV.** sup. io. Sunt autem angeli dei boni predicatorum predicatorum christum: hoc est super filium hominis ascendit et descendit: sicut paulus quod ascendit usque ad tertium celum descendit usque ad lac portum pauperum dandum dixit autem: Maius his videbis. quod plus est quod nos dominus vocatos iustificavit: quod quid facientes sub vmbra mortis. Quid enim nobis proderat si ibi mansissemus: ubi nos viderit. Querit autem quare nathanael cui tantum testimonium probavit filius dei: iter. xij. apostolos non invenit. Intelligere autem debemus ipsum eruditum fuisse et peritum legis: propterea noluit illum dominus iter discipulos ponere: quod ideotas elegit unde confunderet mundum. Volens enim superbo frangere ceruices: non quesivit per oratorem piscatorem: sed de piscatore lucratum est imperatorem. Magnus cyprianus orator: sed prius petrus piscator: per quem postea crederet non tantum orator: sed etiam imperator.

CA. II.

Et die tertia nuptie facte sunt in cana galilee: et erat mater iesu ibi. Vocatus est autem et iesus et discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino: dicit mater